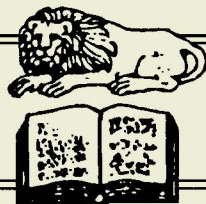

Jeromos füzetek

24. szám

Aratás '96

Szent Jeromos Bibliatársulat

« « « Budapest, 1996 » » »

Tartalomjegyzék

Nyár (Vágvölgyi Éva rajza)	címfotó
Ajánlás	1
139. zsoltár [Csendes percek]	2
Szentírásmagyarázat az Egyházban (Pápai Bibl. Bizottság)	4
»Próféták« az Újszövetségben (Tarjányi Béla)	11
<i>Melléklet: Élő Ige Bibliaiskola, 14. óra</i>	[105-112]
Kálditól a Neovulgátáig (Hermann Egyed)	21
Olvasóink kérdezik (Gyürki László)	29
Ötödik evangélium [Kis Jeromos] (Balthazár Zsolt)	31
Hírek, információk (Rajkai István, Székely István)	32
Szent jeleink (Kerekes Károly O.Cist.)	34
Társulatunk életéből	36
Könyvajánlatunk	borító

J e r o m o s f ü z e t e k
Biblikus-lelkipásztori, gyakorlati folyóirat
lelkipásztorok, hitoktatók, bibliaapostolok számára
ISSN 0866-2207

Szerkeszti, kiadja és terjeszti:

Szent Jeromos Bibliatársulat

B i b l i a k ö z p o n t

1066 Budapest, Teréz krt. 28. I/6

Nyitva: hétfő-csütörtök 9-17 * ☎ 132-22-60

A szerkesztőbizottság tagjai: Rajkai István, Székely István,
Tarjányi Béla, Vágvölgyi Éva

Felelős szerkesztő: Tarjányi Béla

Grafika: Vágvölgyi Éva

Nyomda: Gödi-Print Kft.

Ajánlás

»Isten igéjét áhitattal és bizalommal hirdetjük...« E szavakkal kezdődik a II. Vatikáni Zsinat isteni kinyilatkoztatásáról szóló »Dei Verbum« dogmatikai konstitúciója, és általuk a szent Zsinat atyái arra a kétféle tevékenységre hívják fel a figyelmünket, amely alapját képezi az evangelizálás nagy művének. Először az Egyháznak arra a hivatására, hogy figyelemmel hallgassa az örök élet örömhírét, majd pedig, hogy nyújtsa az egész emberiségnek az Igét, amely azért szólt hozzá, »hogy az üdvösség üzenetét az egész világ hallja és higgye, a hitben remélje, és reményben szeresse« (Dei Verbum, 1).

(Unitatis Redintegratio, 21)

139. ZSOLTÁR

- ¹ *Uram, te szüntelen vizsgálsz és ismersz engem,*
² *tudod ha leülök és ha fölkelek,*
messziről ismered gondolataimat.
³ *Szemmel tartod, akár járok-kelek, akár pihenek,*
előre ismered minden utamat.
⁴ *Még nyelvemen sincs a szó,*
és te már érted egészen, Uram.
⁵ *Minden oldalról körülveszel engem*
és fölöttem tartod kezed.

⁶ *Oly nagy, oly csodálatos nekem ez a tudás:*
Ésszel föl sem érhetem.
⁷ *Hová mehetnék lelked elől,*
hová bújhatnék el színed elől?
⁸ *Ha fölmennék az ég magasába, te ott vagy,*
ha alászállnék az alvilágba, jelen vagy.
⁹ *Ha felölteném a hajnal szárnyát*
s a tenger szélső határára szöknék,
¹⁰ *ott is a te kezéd vezetne*
és jobbod tartana engem.
¹¹ *Mondhatnám: »Borítson be a sötétség*
s váljon éjszakává köröttem a fény«.
¹² *De neked nem sötét a sötétség*
s az éj mint a nappal, oly világos előtted.
Fény és sötétség közt neked nincs különbség.
¹³ *Hiszen te formáltad bensőm*
s anyám méhében te szőtted a testem.

- ¹⁴ *Dicsőítlek téged, mert olyan félelmetesen fölséges vagy,
tudom jól, milyen csodálatos minden műved.*
- ¹⁵ *Létem nem volt titokban előtted
amikor a föld ölén rejtve formálódtam,*
- ¹⁶ *Még alakot sem nyertek tagjaim,
és szemed már látott engem.
Könyvedben már minden fel volt jegyezve rólam,
s napjaim már eltervezted,
mielőtt egy is eltelt volna belőlük.*
- ¹⁷ *Milyen tiszteletreméltók előttem gondolataid, Istenem,
Milyen hatalmas a számuk!*
- ¹⁸ *Megszámlálnám őket,
de számosabbak a homokszemeknél,
s ha végükre is érnék, még mindig csak nálad tartanék.*
- ¹⁹ *Bárcsak megsemmisítenéd a gonoszokat, Istenem
és eltávolítanád tőlem a vérszomjas embereket,*
- ²⁰ *akik csalárdul azt fontolgatják magukban:
Leromboljuk városát!*
- ²¹ *Ne gyűlöljem, Uram, azokat, akik gyűlölnek téged?
Ne utáljam ellenségeidet?*
- ²² *Bizony, hevesen gyűlölöm őket,
ellenségeimmé lettek.*
- ²³ *Vizsgáld meg Istenem és ismerd meg szívemet,
tégy próbára és ismerd meg utaimat*
- ²⁴ *Lásd, vajon a gonoszok útján járok-e,
és vezess az örökkévalóság útján engem.*

A Káldi-fordítás felhasználásával
[Hawwa]

Pápai Biblikus Bizottság

Szentírásmagyarázat az Egyházban

Folytatjuk a szöveg közlését Székely István fordításában.

III. A katolikus magyarázat jellegzetességei

A katolikus egzegézist nem az jellemzi, hogy különleges tudományos módszere van. Egyetért azzal a felismeréssel, hogy a Biblia szövegei emberi szerzők művei, akik saját kifejezési módjukat használták, s a kor és a környezet által nyújtott eszközökkel dolgoztak. Ezért fenntartás nélkül alkalmazza mindazokat a tudományos módszereket és megközelítéseket, amelyek feltárják a szövegek értelmét azoknak nyelvi, irodalmi, társadalmi-kulturális, vallási és történelmi közegében. Ezt az értelmet jobban megragadja, ha felkutatja a forrásokat és figyelembe veszi az illető szerző személyiségét (vö. *Divino Afflante Spiritu*, EB 557). Cselekvően résztvesz a módszerek továbbfejlesztésében és a bibliatudomány előrehaladásában.

Jellemzője, hogy tudatosan követi az Egyház élő hagyományát, amelynek legfőbb célja megőrizni a kinyilatkoztatást úgy, amint arról a Biblia tanúskodik. Amint a korábbiakban megállapítottuk, a modern hermeneutikák kimutatták, hogy egy szöveget nem lehet úgy értelmezni, hogy ki ne indulnánk valamilyen előzetes megértésből. A katolikus egzegézis a Biblia írásaihoz olyan előzetes megértéssel közelít, amely szorosan összeköti egymással a modern tudományos kultúrát és az Izraeltől, valamint az ősi keresztény közösségtől eredő vallási hagyományt. Így a magyarázata folytonosságban marad azzal az értelmezési dinamizmussal, amely magában a Szentíráásban kezdődik és az Egyház életében folytatódik. Ez pedig megfelel annak a szükségyszerűségnek, hogy a magyarázónak feltétlenül rokonságban kell lennie a bibliai szöveg tárgyával. Bármiféle egzegetikai munkát ez a belső rokonság tesz lehetővé.

Minden előzetes megértésnek megvannak azonban a veszélyei is. A katolikus egzegézisnek az a veszélye, hogy a bibliai szövegeknek olyan értelmet tulajdonít, amelyet azok nem fejeznek ki, hanem amely a hagyomány későbbi fejlődésének gyümölcse. Az egzegétának óvakodnia kell ettől a veszélytől.

A/ Magyarázat a bibliai hagyományon belül

A Biblia szövegei olyan vallási hagyományokat is tartalmaznak, amelyek már előttük léteztek. Ezeket a hagyományokat a szövegek – a szerzők kreativitásától függően – igen eltérő módon veszik át. Az idők során sokféle hagyomány olvadt össze és alkot végül *egyetlen* közös, nagy hagyományt. Ezt a folyamatot a Biblia igen világosan bemutatja; a folyamathoz maga is hozzájárult és a továbbiakban már irányítja.

»A bibliai hagyományon belüli magyarázat« sok szempontot foglal magába. Erthetjük alatta annak módját, ahogyan a Biblia az alapvető emberi tapasztalatokat vagy Izrael történetének különleges eseményeit magyarázza, de azt a módot is, ahogyan az írott vagy szóbeli forrásokat – amelyek némelyike esetleg más vallásokból vagy kultúrákból származik – a bibliai szövegek felhasználják, amikor ezeket újra-értelmezik. Minthogy azonban kitűzött témánk a *Biblia* magyarázása, nem kell taglalnunk ezeket a komplex kérdéseket, hanem csak a bibliai szövegeknek magán a Biblián belüli értelmezéséhez kell ismertetnünk néhány megfigyelést.

1. Átvétel új jelentéssel (relecture)

A Biblia belső és egyedülálló egységét annak is köszönheti, hogy későbbi iratai gyakran támaszkodnak a korábbiakra. Utalnak rájuk, meglévő szövegeket átvesznek, és így azok értelmét új irányokban bővítik (s az új értelem néha igen távol van az eredetitől), vagy egyenesen hivatkoznak egy szövegrészre akár azért, hogy értelmét elmélyítsék, akár, hogy rámutassanak befejeződésére.

Így például az örökös adomány, egy ország »öröklése«, amint azt Isten Ábrahámnak és utódainak megígérte (Ter 15,7.18) át-

változott az Isten szentélyébe való belépéssé (Kiv 15,17), az Isten nyugalmaiban való részesedéssé (Zsolt 132,7-8), amely a valóban hívők számára van fenntartva (Zsolt 95,8-11; Zsid 3,7-4,11), végül pedig bejutást jelent a mennyei szentélybe (Zsid 6,12.18-20), »az örökké tartó örökségbe« (Zsid 9,15).

Nátán próféta jövendölése, amely Dávidnak olyan »házat«, azaz családi trónöröklést ígér, amely »örökre fennmarad« (2 Sám 7,12-16), többször ismétlődik (2 Sám 23,5; 1 Kir 2,4; 3,6; 1 Krón 17,11-14), főként válságos időkben (Zsolt 89,20-38), nem lényegtelen változtatásokkal. Kiegészül további jövendölésekkel (Zsolt 2,7-8; 110,1.4; Ám 9,11; Iz 7,13-14; Jer 23,5-6; stb.), amelyek némelyike magának Dávid birodalmának visszatértét hirdeti (Óz 3,5; Jer 30,9; Ez 34,24; 37,24-25; vö. Mk 11,10). A megígért birodalom egyetemes léptékű (Zsolt 2,8; Dán 2,35.44; 7,14; vö. Mt 28,18). A maga teljességében megvalósítja az ember hivatását (Ter 1,28; Zsolt 8,6-9; Bölcs 9,2-3; 10,2).

Jeremiás jövendölésére, amely Jeruzsálem és Júda megérdemelt 70 éves büntetését hirdeti meg (Jer 25,11-12; 29,10), visszanyúl a 2 Krón 36,20-23, és rámutat annak beteljesedésére. Jóval később Dániel könyvének szerzője is elmélkedik erről a szövegről, azzal a meggyőződéssel, hogy Istennek ez az üzenete rejtett értelmet is hordoz, amely megvilágíthatja saját korának helyzetét (Dán 9,24-27).

Az az alapvető meggyőződés, hogy Isten osztó igazságossága megjutalmazza a jókat és megbünteti a gonoszokat (Zsolt 1,1-6; 112,1-10; Lev 26,3-33 stb.), gyakran éppen ellenkező tapasztalattal szembesül. Ezért a Szentírás helyt ad komoly ellenvetéseknek és kétségeknek is (Zsolt 44; Jób 10,1-7; 13,3-28; 23-24), mind mélyebbre hatolva ebben a titokban (Zsolt 37; Jób 38-42; Iz 53; Bölcs 3-5).

2. Összefüggések az Ószövetség és az Újszövetség között

A korábbi szövegekhez való kapcsolódások az Újszövetség írásaiban igen gyakoriak. Ezek számos helyen utalnak az Ószövetségre és sok ószövetségi idézetet tartalmaznak. Az Újszövetség szerzői számára az Ószövetség isteni kinyilatkoztatást foglal magába. S ők azt hirdetik, hogy ez a kinyilatkoztatás Jézus éle-

tében, tanításában, főként pedig halálában és feltámadásában teljesedett be, s ezek a kiengesztelődés és az örök élet forrásai. »Krisztus meghalt bűneinkért, az Írás szerint, eltemették s harmadnap feltámadt, ismét az Írás szerint. Megjelent Péternek...« (1 Kor 15,3-5); ez a leglényege az apostoli igehirdetésnek (1 Kor 15,11).

Az Írást beteljesítő események és az Írás között nem csak egyszerű tárgyi egyezés van. A kettő kölcsönösen megvilágítja és dialektikusan előbbre viszi egymást: egyaránt megállapíthatjuk, hogy az Írás feltárja az események értelmét, az események pedig megmutatják az Írás jelentését. Más szóval: az események arra készítetnek, hogy tegyünk félre egyes hagyományos értelmezéseket, és valamilyen új értelmet állítsunk előtérbe.

Jézus már nyilvános működésének kezdetétől olyan személyes és eredeti magatartást tanúsított az Írással kapcsolatban, amely eltért korának szentírásmagyarázatától, »az írástudók és a farizeusok« értelmezési módjától (Mt 5,20). Erre számos példát említhetünk, így a Hegyi Beszéd antitéziseit (Mt 5,21-48), Jézus szuverén szabadságát a szombat megtartásában (Mk 2,27-28p), a módot, ahogyan relativizálja a rituális tisztasági előírásokat (Mk 7,1-23p), másrészt radikális követelményeit egyéb területeken (Mk 10,2-12p; 10,17-27p), mindenekelőtt pedig nyitottságát »a vámosok és a bűnösök« iránt (Mk 2,15-17p). Mindez nem a kívülálló szerepére való törekvésből fakadt, hanem Isten akaratához való szívbeli hűségéből, amint az a Szentírásban is kifejezésre jut (vö. Mt 5,17; 9,13; Mk 7,8-13p; 10,5-9p).

Jézus halála és feltámadása ezt a fejlődési folyamatot a csúcspontjához vezette el, mert ezek az események bizonyos kérdésekben teljes törést és egyben váratlan nyitást jelentettek. A Messiásnak, »a zsidók királyának« halála (Mk 15,26p) átformálta a királyzsoltárok és a messiási jóvendölések evilági értelmezését. Jézus feltámadása és a mennyben Isten Fiaként való megdicsőülése ugyanezeknek a szövegeknek olyan gazdag jelentést adott, amely addig elképzelhetetlen volt. Egyes kifejezéseket, amelyeket korábban képleteseknek tartottak, ettől kezdve

szó szerint kell érteni. Úgy jelennek meg előttünk, mint amelyeket Isten készített elő, hogy kifejezzék Jézus Krisztus dicsőségét, mert Jézus valóban »Ur« (Zsolt 110,1) a szó legszorosabb értelmében (Csel 2,36; Fil 2,10-11; Zsid 1,10-12); Isten Fia (Zsolt 2,7; Mk 14,62; Róm 1,3-4), Isten az Istennel (Zsolt 45,7; Zsid 1,8; Ján 1,1; 20,28); »uralmának nem lesz vége« (Lk 1,32-33; vö. 1 Krón 17,11-14; Zsolt 45,7; Zsid 1,8), s egyben »pap mindörökké« (Zsolt 110,4; Zsid 5,6-10; 7,23-24).

Az Újszövetség szerzői a húsvéti események fényében »újra olvasták« az Ószövetséget. A megdicsőült Krisztus által küldött Szentlélek (vö. Jn 15,26; 16,7) felfedte előttük annak lelki értelmét. Így ők egyrészt az Ószövetség prófétai értékét a korábinál sokkal jobban kiemelték, másrészt annak üdvösségtézményi értékét igen viszonylagossá csökkentették. Ez az utóbbi álláspont, amely már az evangéliumokban is fellelhető (vö. Mt 11,11-13p; 12,41-42p; Jn 4,12-14; 5,37; 6,32), Pál némely írásában és a Zsidóknak írt levélben egészen előtérbe kerül. Pál és a Zsidóknak írt levél szerzője rámutat arra, hogy a Tóra mint kinyilatkoztatás maga nyilvánítja ki saját törvényi rendszerének megszűnését (vö. Gal 2,15-5,1; Róm 3,20-21; 6,14; Zsid 7,11-19; 10,8-9). Ebből az következik, hogy a Krisztusban való hitre jutott pogányoknak nem kell alávetniük magukat a bibliai törvények összes előírásainak; ezek összessége immár egy meghatározott nép intézményének szintjére korlátozódik. A pogányokból lett hívőknek azonban táplálkozniuk kell az Ószövetségből mint Isten szavából, mert ez teszi lehetővé, hogy valamennyi távatát felismerjék annak a húsvéti titoknak, amelyből élnek (vö. Lk 24,25-27.44-45; Róm 1,1-2).

A keresztény Bibliában az Ószövetség és az Újszövetség összefüggései kétségtől igen bonyolultak. Amikor az Újszövetség szerzői valamely ószövetségi szöveget felhasználnak, azt természetesen saját koruk ismeretei és magyarázati módjai szerint értelmezik. Anakronizmus volna azt várni tőlük, hogy a mai tudományos módszereket alkalmazzák. Inkább a mai szentírásmagyarázónak kell megismernie a korábbi magyarázati módszereket, hogy használatukat megértse és értékelni tudja. Másrészt természetesen nem szabad abszolút értéket tulajdonítania an-

nak, ami csak az emberi értelmező-művészet korlátairól tanúskodik.

Végül még arra is rá kell mutatnunk, hogy – miként már az Ószövetségben – az Újszövetségben is különböző nézőpontokat találunk egymás mellett, amelyek nem egyszer feszültségben állnak egymással, így például olyan kérdések, mint Jézus egy-sége az Atyával (Jn 8,29; 16,32 és Mk 15,34), a mózesi törvény értéke (Mt 5,17-19 és Róm 6,19), vagy a jócselekedetek szükségessége az üdvösséghez (Jak 2,24 és Róm 3,28; Ef 2,8-9). A Bibliának éppen az a sajátsága, hogy nem merev rendszert nyújt, hanem – éppen ellenkezőleg – a feszültségek dinamizmusában gondolkodik. A Biblia a hasonló eseményeket és problémákat különböző módon értelmezi. Ezzel arra hív, hogy kerül-jük el a dolgok leegyszerűsítését és a szellemi beszűkülést.

3. Néhány végkövetkeztetés

A mondottakból következik, hogy az írásmagyarázat művészetéhez maga a Biblia szolgál számos útmutatással és ösztön-zéssel. Valójában maga a Biblia is eredendően magyarázat. Szövegeit mind az ószövetségi, mind az apostolok-korabeli közösségek hitük hiteles kifejezésének fogadták el. E közösségek értelmezésének megfelelően és annak folyamányaként ismerték el őket Szent Írásnak. Így például az Énekek Éneke azért lett szentírás, mert kifejezi az Isten és Izrael közötti kapcsolatot. A Biblia létrejöttének egész folyamán a szövegeit sok esetben újból elővették és újra-magyarázták, hogy választ adjanak új, ad-dig ismeretlen helyzetekben.

Abból a módból, ahogyan maga a Szentírás értelmezi a szö-vegeket, a következő megjegyzések adódnak:

Mivel a Szentírás azoknak a hívó közösségeknek egyetértése alapján született, amelyek annak szövegében a kinyilatkoztatott hit kifejezését ismerték fel, ugyanúgy az értelmezése – lényeges pontokban – maga is újból az egyetértés forrása kell, hogy le-gyen az egyházi közösségek élő hite számára.

Mivel a hitnek az a kifejezése, amely a mindenki által elfo-gadott Szentírásban megjelent, ismételten megújításra szorult,

amikor új helyzetekkel találkozott – hiszen ez magyarázza sok bibliai szöveg újraértelmezését (a »relecture«-öket) –, a Biblia magyarázata soha nem nélkülözheti a kreatív jelleget. Szembe kell néznie új kérdésekkel, és azokra választ kell találnia a Biblia alapján.

Mint hogy a Szentírás egyes szövegei között néha feszültség érezhető, az írásmagyarázat szükségszerűen pluralista. Egyetlen értelmezés sem merítheti ki az egésznek az értelmét, az ugyanis – mint egy szimfónia – többszólamú. Egy adott szöveg magyarázata nem lehet kizárólagos jellegű.

A Szentírás állandóan párbeszédet folytat a hívő közösségekkel, hiszen annak hitbéli hagyományaiból keletkezett. Szövegei e hagyományokhoz kapcsolódva alakultak ki, másrészt viszont hozzájárultak az említett hagyományok fejlődéséhez. Ebből következik, hogy a szentírásmagyarázat az Egyházon belül történik, annak többszólalásában, annak egységében és annak hitbéli hagyományaiban.

A hit hagyományai alkották azt az élő környezetet, amelybe a Szentírás szerzőinek írói tevékenysége beilleszkedhetett. Ehhez a környezethez tartozott a közösségek liturgikus élete és külső tevékenysége, azok szellemi világa, kultúrája és történelmi sorsa. A bibliai szerzők ennek mind részesei voltak. A szentírásmagyarázat tehát ugyanúgy megkívánja, hogy az egzegéta vegyen részt kora hívő közösségének egész életében és hitében.

Ez a párbeszéd a Szentírással mint egészszel, azaz a hit megértésével, amely a korábbi időket jellemezte, szükségszerűen tovább folytatódik korunk nemzedéke esetében is. Ez folyamatosságot biztosít, de érzékelhetők a különbségek is. Ebből következik, hogy a szentírásmagyarázat felülvizsgálat és válogatás: őrzi a folyamatosságot az értelmezés korábbi hagyományaival, azok sok részletét megtartja és átveszi; egyes pontokban azonban függetleníti magát tőlük, hogy továbbléphessen.

Tarjányi Béla

»Próféták« az Újszövetségben

Az újszövetségben a „próféta” megjelölés – eltekintve az ószövetségi prófétákra való hivatkozásoktól és a Jézusra vonatkozó helyektől – csak kevés személlyel kapcsolatban fordul elő. Az Apostolok cselekedetei említést tesz néhány »prófétáról«, akik a keresztények körében működnek (Csel 15,32: Júdás és Szilas; 21,9: Fülöp leányai; 21,10: Agabusz). Pál apostol írásában előfordul ezenkívül a „prófétálás”, „prófétálni” kifejezés, mint a mindennapi keresztény élet egyik megnyilatkozása (1 Kor 11,4; 13,9; 14,1.3.5.24.31). Jelen írásunkban azonban a »próféta« szót nem a megszokott módon, hanem tágabb értelemben használjuk. Ő- és újszövetségi „próféták”-ról beszélve olyan kiemelkedő vallási személyiségeket tartunk szem előtt, akikben megvolt a prófétai lelkület, a rendkívüli hit, erő és optimizmus, s így mások ill. a vallási közösség oszlopai, támaszai tudtak lenni.

Ha az ószövetségi Szentírást átlapozzuk, csodálatos részeket találunk benne. Aki veszi magának a fáradságot és összegyűjti ezeket a részeket, láthatja, hogy az ószövetségi próféták mennyi szépet és bátorító dolgot mondtak és tanítottak. A Szentírásnak nagy részét, talán az egynegyedét-egyharmadát teljesen áthatja a prófétai remény és optimizmus. A Biblia legszebb részei ezek. A késői korok embere is csak csodálhatja, hogy próféták a legnehezebb körülmények között is milyen nagy, bátorító és biztató dolgokat tudtak mondani. Ha a teljes anyagnak akár egy kis töredékét is elolvassuk, bepillantást nyerhetünk a prófétai remény csodálatos világába:

Szentírási szövegek: Ter 49,10-12; Iz 2,4-5; 7,14-15a; 9,1-6; 11,1-9; 27,6; 35,4b-6a; 40,1-5a; 43,19; 51,5a; 52,6; 52,7; 60,1-3; 65,1; Jer 23,5-6; 31,31; Ez 18,23; 18,32; 36,25-27; 37,25b-27; Óz 10,12; Jo 2,12-13; Ám 9,11; Mik 5,1-4a; Náh 2,1; Zak 2,14; Mal 3,1; 3,20

A szebbnél-szebb szövegeket órákon át lehetne olvasgatni. De már ez a rövid, de annál szebb válogatás is érzékelteti azt a reményt és bátorítást, amely ezekből a szövegekből árad. De amikor ezeket szövegeket olvassuk vagy halljuk, óhatlanul eszünkbe jut az is, hogy a próféták mikor és milyen körülmények között írták le ezeket a sorokat. Sok prófétának

alig ismerjük az életútját, annyit azonban tudunk róluk, hogy nem boldogságban, ragyogásban, fényben éltek, amikor ezeket a szép szövegeket leírták, amikor így tanították és bátorították kortársaikat. Izajás életéről szinte csak annyit tudunk, hogy nem nagyon volt bátorsága a prófétai küldetéshez, a hagyomány pedig följegyezte róla, hogy később vértanúsággal fejezte be életét: testét kettéfűrészelték. (Ugy látszik, ezt a középkorban is kedvelt módszert már régen kitalálták.)

Jeremiás próféta könyve viszont bővebb bepillantást enged a próféta küzdelmes sorsába, vívódásaiba. Aki elolvassa Jeremiás könyvét, a próféta tanításán kívül megtudja azt is, hogy amikor ez a nagy próféta tanított és prófétált, milyen nehéz körülmények uralkodtak Júdában és Jeruzsálemben. Olvashatunk arról is, hogy a próféta kortársai, környezete hogyan vélekedett őróla, hogyan bántak vele. Nevezetesen: az ország népe, a vallási és politikai vezetők éppúgy, mint az egyszerű emberek tömegei gyakorlatilag egy emberként ellene fordultak. Üldözték, rágalmazták, fizikailag bántalmazták. Mint tudjuk, még a sárral teli cisczternába is bedobták, életre-halálra keresték, árulással vádolták. A király, a papság, a nép szemében ő volt a bűnbak, a veszedelmes áruló, a belső ellenség a feszült politikai helyzetben, amikor az ország a végső összeomlás előtt állt. Az északi rész, Izrael már elesett, csak egy kicsike kis sziget, Júda, Jeruzsálem és környéke független még, de azt is körülvette már az ostromló sereg, végső perceit éli az ország és a szent város. Mindenki jól tudja, hogy mi vár a fővárosra, az országra, a népre. És ilyen körülmények között mer a próféta dacolni a közvéleménnyel, merészeli azt tanítani, amit tanít, és veszi a bátorságot azt tenni, amit tesz. A következményeket világosan látja és vállalja: azt, hogy egyedül marad, és mindenki szembefordul vele.

Ő ugyanis azt akarta elérni, hogy adják meg magukat, hódoljanak be az ellenségnek, mert még mindig jobb behódolni és élve maradni, mint a kíméletlen vérfürdőt és bosszút elviselni. De a kortársak nem hallgattak a prófétára: nem adták meg magukat. Azt mondták, hogy Isten meg fogja védeni a szent várost, ez a Jeremiás pedig, ahelyett, hogy a mindenható Istenben bízna, a választott nép érdeke ellen beszél, a pusztulást akarja, áruló.

A próféta vészjósoló szavai azonban hamar beteljesedtek: bekövetkezett a teljes pusztulás. Jeremiásnak természetesen megkegyelmezett a hódító, hisz akkor is voltak már kémek és titkos rendőrök, s kívül az ostromlók nagyon jól tudták, hogy mi történik belül, az ostromlott városban. Jeremiás az ő tetszésük szerint beszélt, ezért a győzelem után, amikor

összeszedték és fogságba vitték az emberek tízezreit - neki azt mondták: Kedves Jeremiás, te ugyan zsidó vagy, de jó fiú voltál, ezért szabad vagy. Ha akarsz maradsz, ha akarsz jöhetsz a fogságba, elkísérheted a többieket. Jeremiás úgy döntött, hogy fontosabb otthon maradnia, a fogságban mégiscsak rendezettebb körülmények között lesznek a foglyok. Együtt maradnak, az ő sorsuk tulajdonképpen nem olyan veszedelmes vagy kétségbeejtő az ő szemszögéből, mint a szétzilált, elbujdosott otthonmaradtaké. Maradt tehát.

A győztesek elvitték az emberek színe-javát, az elfoglalt területen pedig megszervezték a közigazgatást – már amennyire volt kiket igazgatni. Jeremiás siratta népét, sírva botorkált a város romjai, népe szétvert maradéka között. A megalázottakat igyekezett nyugalomra ösztönözni és reményt nyújtani nekik a kilátástalan helyzetben. De újabb oktalanság következett: az elbujdosott harcosok újból föllázadtak, s megkísérelték a megalázó elnyomást lerázni magukról. Ez persze eleve reménytelen kísérlet volt, és rövid úton el is intézték őket. Akiknek pedig sikerült egerutat nyerni Egyiptom belé, magukkal hurcolták Jeremiást is – akarata ellenére. Végül ott halt meg a próféta, a kényszerű száműzetés során, tisztázatlan körülmények között, talán éppen honfitársai kezétől legyilkolva...

Jeremiás próféta sorsát jellegzetes prófétai sorsnak tekinthetjük: osztályrésze a teljes értetlenség, üldöztetés, végül a szenvedés és a halál. A többi prófétának nem ismerjük ilyen részletesen az életét, nincsenek információink sorsuk alakulásáról, de a többiekről is tudjuk vagy sejtjük, hogy egyáltalán nem volt könnyű a dolguk.

De miért is idézzük fel mindezt ilyen részletesen? Azért, mert igen tanulságos világosan látni az ellentétet, a kontrasztot a próféták életében: Látjuk, olvassuk, hogy milyen csodálatos, reményteli, bátorító dolgokat mondanak és írnak, – miközben ők maguk sokszor és sokat szenvednek, üldözik őket, maguk körül pedig elkésérítő, egészen kétségbeejtő helyzetet látnak és tapasztalnak. Reménytelen a környezet, a nép helyzete, és elkésérítő a saját sorsuk. A próféták tehát olyan emberek, akik a teljes reménytelenség helyzetében hirdetik vagy írják le a legszebb, legbátorítóbb szavakat. Sokszor kemény szavakat is kell mondaniuk, ítéletet is kell hirdetniük, de egyben fényt és világosságot is nyújtanak, amikor sötétség borítja a földet és homály a nemzeteket. Izajás kifejezetten említi is a »sötétséget«: nem fizikai sötétség ez, hanem kép, amely egyrészt a nép sorsát, helyzetét, értetlenségét és elvakultságát szemlélteti, másrészt a próféta személyes sorsának kilátástalanságát.

Többek között ezért van az, hogy prófétának nagyon nem akar el-menni senki sem. Az Ószövetségben szinte mindegyik meghívottnál megfigyelhetjük, hogy a küldetést semmi áron nem akarja vállalni. Mózes vitatkozik Istennel és bizonygatja, hogy ő bizony nem alkalmas erre a fel-adatra, hisz beszélni sem tud. Végül még azt is kimondja: »Küldj, akit akarsz [csak ne engem]!« (Kiv 4,13) Izajás, amikor Isten hívja, hevesen tiltakozik: »Tisztátalan ajkú ember vagyok!« (Iz 6,5). Jeremiás pedig a fiatal-ságára, a beszédben való járatlanságára hivatkozik (Jer 1,6). Azután mégis elindul és megy mindegyikük, ahová az Úr küldi. Vajon miért megy mégis? Ezt is elmondja Jeremiás, aki a kudarcok és szenvedések árjában többször meg akart hátrálni, fel akarta adni a küzdelmet. »Már azt gondol-tam: 'Elfelejttem, nem beszélék többé a nevén!' De ilyenkor mintha tűz gyúlt volna szívemben, és átjárta minden csontomat, s ha megfeszítettem erőmet, hogy ellenálljak, belefáradtam, és nem tudtam elviselni...« (Jer 20,9)

Jeremiás leírja tanítását, majd le is kell nyelnie azt. Ekkor azt érzi, hogy amit írt, az bizony keserű. A próféta tudja, hogy az embereknek ke-serű az, amit tanít, és nem kíváncsi arra, amerre vezetni akarja őket. Amit mond, nem... nem kell senkinek! Megkóstolta maga is, és keserű volt. Számolnia kell tehát azzal, hogy senki sem akarja majd tanítását el-fogadni.

A prófétai sorsok az újszövetségben is ugyanilyenek. Mindenekelőtt Jézusé, akit megtagadtak saját falujában, üldöztek saját népének vallási vezetői. Sőt, még azok is, akik készségesen követték őt, időnként »ke-mény beszéd«-nek találták tanítását (Jn 6,60); végül pedig tulajdon tanít-ványai közül az egyik szolgáltatta őt hóhérai kezére. Jézus sorsa tipiku-san, sőt kiemelkedően prófétai sors, amely a kereszthez vezet.

Most azonban nem Jézus alakjával szeretnénk foglalkozni, tekintsük inkább Pál apostol életét. Az ő életútját viszonylag jól ismerjük, s benne világosan nyomon követhetjük azt, hogy az igazi prófétai személyiség éle-tében hogyan követik egymást az egyre nagyobb megpróbáltatások.

A nemzetek apostolának életéből nem szükséges itt minden részletet felidézni. Ne beszéljünk most arról, hogy mit jelenthetett neki, amikor Je-ruzsálemben az apostoloknál jelentkezett, és azok gyanakodva, vissza-utasítóan fogadták őt. Ne térjünk ki arra se, hogy a zsidók részéről mennyi üldözést és szenvedést kellett elviselnie. Vizsgáljuk meg azokat a helyze-teket, amikor magában az egyházban érték őt az egyre fokozódó megpró-báltatások. Ha a páli leveleket figyelmesen olvassuk, kirajzolódik előttünk egy olyan prófétai sors, amelyben egymást követik a mind nagyobb pró-

batételek: először a tesszaloniki félreértések, azután korintusi híveinek a lázadása, ezt követően a rágalomhadjárat a páli evangélium kapcsán, végül pedig a teljes magárahagyatottság és a vértanúhalál.

Amikor Tesszalonikiben megszületik az első, lelkes keresztény közösség, az apostol továbbmegy, hogy máshol is hirdesse az evangéliumot. Távozása után azonban Tesszalonikiben egyesek meghalnak a megtértek közül, így fölmerül a probléma, hogy ha ezek nem érték meg Jézus második eljöttét, akkor hiába hittek Krisztusban, korai haláluk miatt kimaradnak az üdvösségből. S mikor levelében Pál megnyugtatja őket, hogy Jézus eljövetelekor az elhunytak fel fognak támadni, a hívek olyannyira megnyugszanak ebben, hogy Jézus jövetelét várva már dolgozni sem akarnak. Újabb levelet kell tehát írnia az apostolnak, és minden tudását és tekintélyét latba vetnie, hogy az értetlenkedő hívek hitét és életét a helyes mederbe terelje. (1-2 Tessz)

A tesszaloniki hívekkel kapcsolatos gondok azonban messze eltörpülnek azok mellett a problémák mellett, amelyeket a korintusiak okoztak Pálnak. Ezek a hívek, amellet, hogy az erkölcstelenség, a szeretetlenség és a békétlenség kirívó esetei dúltak-romboltak soraikban, végül még magával Pállal, mesterükkel és apostoli atyjukkal is szembefordultak. Először egymás között civódtak azon, hogy ki is az ő igazi tanítómesterük: Pál, Apolló, Péter, vagy maga Jézus? Pál erre levelet írt nekik, próbálta helyre tenni a dolgokat, de mindez csak olaj volt a tűzre, most már nyíltan szembefordultak Pállal. Tanítványa sietve hozta az apostolnak Efezusba a nyílt lázadás hírért. S amikor Pál – félretéve sürgős munkáit – személyesen odasietett, hogy rendet teremtsen, ellenfelei a vádak és rágalmak áradatát zúdították rá, és kiutasították a közösségből. Képzeltük, hogy milyen fájdalmat és csalódást jelentett mindez az apostolnak... És milyen érzelmekkel hagyta ott őket, hogyan menekült a lázadó közösségből az a Pál, akinek mindennél fontosabb volt Krisztus ügye is, és ezek a hívek is... De nem adta fel! Hazaérve leült, és – saját bevallása szerint »sűrű könnyhulatus közepette« (2 Kor 2,4) – újabb levélben igyekezett jobb belátásra bírni a közösséget – ezúttal végre sikerrel. (1-2 Kor)

Ezt tették Pállal a saját hívei. És a környezete, az egyház többi apostola és igehirdetője? Már a korintusi levelekből is, de a Galata és Római levélből még inkább kitűnik, hogy mi mindent kellett Pálnak elviselnie a többi keresztény tanító és igehirdető részéről. Lassanként ők is elkezdték suttozni, majd nyíltan terjesztetni, hogy Pál nem igazi apostol, szektás, félrevezeti, becsapja mindazokat, akiket megtérít. Hívei nem igazi keresztények, mert Pál nem metéli körül a megtérteket, nem követeli meg tőlük

az ősi, ezeréves előírások, hagyományok követését. Jézus is zsidó módon élt, követői is, és így él a jeruzsálemi egyház is. És ezek az ellenfelek mennek Pál nyomában, megszégyenítik, megalázzák a híveit. Rájuk kényszerítik a zsidó életformát, Pált pedig befeketítik a előttük: elmondják, hogy nem csak félrevezette őket, hanem még csúnya is, dadog is, lop is, csal is, másokon él, gyűjtéseket rendez, s amit összeadnak, azt ellopja. (2 Kor, Gal)

S ez az aknamunka végigkíséri az apostol életútját. Ilyen körülmények között kell dolgoznia, szüntelen védenie az igazságot, rendületlenül hirdetnie a tiszta krisztusi hitet, és szüntelen magyarázkodással tisztázni magát a rágalmak alól...

És milyen az apostoli út befejezése? Emberileg talán ez a legnehezebb, legkeservesebb. Pál teljesen egyedül marad. Egykori tanítványai elhagyják, járják a maguk útját, alig marad társa és támasza a fogságban. A megfáradt, idős Pál, aki tudja, hogy ezúttal nem menekülhet többé a pallos elől, szinte teljesen magára hagyva néz a biztos halál elé... (2 Tim)

Ilyen körülmények között kellett Pálnak hirdetni az örömhírt, – s ilyen körülmények között születnek meg az Újszövetség legszebb részei! Amikor a széthúzás és a vetélkedés dúlja a közösséget, Pál akkor veti papírra legszebb gondolatait az egységről, Krisztus Titokzatos Testéről (1 Kor 12,12-27; Ef 2,19-22). Amikor marják egymást a hívek és fellázadnak térítő apostoluk ellen, akkor írja le Pál a Szeretethimnusz (1 Kor 13), – azokat a csodálatos gondolatokat, amely az egyik legszebb remeke nem csak a vallásos irodalomnak, hanem talán az egész világirodalomnak.

Mert a szenvedés, a megpróbáltatás egyes embereket tönkre tesz, másokat pedig annál nagyobb erőfeszítésre sarkalnak, s ebben a kihívásban és feszültségben születnek meg a legnagyobb értékek, legszebb alkotások.

A próféták tehát ilyen körülmények között fogalmazták meg, hirdetik és írják le azokat a csodálatos gondolatokat, amelyekkel megajándékozzák kortársaikat – és az egész emberiséget. A prófétának is óriási erőfeszítésbe kerül, hogy fel ne adja, hisz legtöbbször maga is kétségek között hánykódik belül, szenved és gyötrődik. Kívül pedig rendszerint falakba ütközik, magára marad, sőt megvetik, rágalmazzák, támadják és üldözik, sokszor egyenesen a fizikai tönkretételére töreksenek.

Mindezt átélte Jézus is. Látjuk őt a Getszemáni kertben, amint könyörög: „Atyám, ha lehetséges, múljék el tőlem ez a pohár!” Minden ízében

menekülne az elől, ami rá vár. De nem futamodik meg, hanem kimondja: „Legyen meg a Te akaratod!” (Mk 14,36)

A fenti összeállításban nem adtunk meg egyetlen helyet sem az evangéliumokból, nem utaltunk Jézus szavaira a Szentírás legszebb helyei sorában. Jól tudjuk azonban, hogy mind a négy evangéliumot, Jézus minden szavát ide sorolhatnánk, annyira áthatja őket a remény, a bizalom és a derű. Mennyire örömteli és bátorító mindaz, amit Jézus mond és tanít, miközben maga állandó intrikáknak van kitéve, nyílt és burkolt támadásoknak, megnemértésnek, üldözésnek. Még a tanítványai is bizalmatlanok, csalódottak, végül tulajdon tanítványa árulja el és juttatja a hóhér kezére. Ez az a háttér, amelyből az üdvösség szavai fakadnak.

S Jézussal, Pállal nem fejeződött be ez út, nem szűntek meg az ilyen helyzetek és sorsok. Római szent Kelemen az első század végén a korintusiakat megfedvén szemükre veti, hogy ő, ti korintusiak, ti már megint intrikáltok, veszekedtek, mint régen. S azután Kelemen pápa arról tesz említést, hogy ilyen intrikáknak estek áldozatul az apostolfejedelmek is, Péter és Pál. Nincs tehát kizárva, hogy a kereszténységen belüli féltékenység vagy vetélkedés vezetett Péter és Pál elfogásához, vértanúságához is, amint egykor Jézust is tanítványa, Júdás árulta el. Szerencsére nem tudunk erről többet, de ez az utalás ott szerepel szent Kelemen levelében, s ennek alapján nem egészen alaptalan feltételeznünk, hogy az árulás-dolog tovább működött az egyházban. Mert nem az az igazán fájdalmas, amikor egy idegen ember haragszik rám, egy kívülálló elgáncsol, keresztbe tesz nekem. Az a legfájóbb, ha a barátom, a társam, a hittestvérem árt nekem. Amint Jézus mondja: »Aki velem együtt a tálba nyúl, az árul el engem« (Mk 14,20p); János evangélista pedig a zsoltárost idézi e helyen: »Aki kenyeremet ette, sarkát emelte ellenem« (Jn 13,18).

Ez tehát a prófétai sors. S amikor mindezt világosan látjuk, akkor tudjuk igazán értékelni a prófétát a nagyságát, – legyen az akár ószövetségi prófétát, akár Jézus, legyenek azok az apostolok vagy az Újszövetség más igehirdetői. Miközben magának a prófétának kétszeresen is nehéz a dolga, mert egyrészt maga is átéli mindazt a nyomorúságot és reménytelenséget, amit kortársai, másrészt ha megkísérel segíteni, vigasztalni, megoldást adni, azonnal lehurrogják, kinevetik vagy egyenesen üldözik. S ő mégis ott áll, és hirdeti a hit, a remény szavát. A próféták olyanok az emberek között, mint a sötétségben a fény. A világ tele van nyomorúsággal, bajjal, szenvedéssel, önzéssel és szeretetlenséggel, reménytelenséggel és kilátástalansággal, és akkor feláll egy ember, aki maga is osztja és hor-

dozza ezeket a terheket, mégis tud bátorítani, lelkesíteni, erőt, reményt adni másoknak. Ezek a próféták, és ilyen próféták műve a Szentírás.

El lehet mondani, hogy a prófétáknak az összes csodálatos írása úgy született, mint az a bizonyos gyöngy a kagylóban. A Szentírás legcsodálatosabb részei a szenvedés talajából fakadtak. Pál esetében ezt nyilvánvalóan láthatjuk. Szinte azt mondhatjuk: minél nagyobb volt fájdalma és szenvedése, annál többet és annál szebb dolgokat írt. A filippieknek például röviden írt, mert velük nem volt semmi baj. Csak megköszönte szeretetüket és megdicsérte őket. A korintusiaknak viszont négy levelet is írt; ebből kettő maradt meg, s mindegyik jó hosszú, 16 és 13 fejezet. (A másik két levél nem maradt fenn, nyilván nem nagyon mutogatták másnak a címzettnek.)

A »próféták« írásai a Szentírás legragyogóbb oldalai, lapjai, sorai. Ezek a szövegek tanúskodnak Istennek arról a csodálatos végzéséről, »munkamódszeréről«, hogy a teljes nyomorúságban, a sötétségben mindig rendel olyan embereket, akik az elcsüggedteknek reményt adnak, akik azt mondják a többieknek, hogy emberek, van fölöttünk gondviselő Isten! Emberek, van, lesz megoldás! S ezt le is írják, és rendületlenül hirdetik. Mivel voltak és vannak próféták, prófétai lelkek, azért van az emberiség nagy családjának reménye.

Tudjuk, mennyire fontos, hogy az ember soha ne »írja le« önmagát, soha ne »adja fel« sorsát, életét, reményét. Tudjuk, milyen sok embert megkörnyékez ez körülöttünk, hiszen ha jól belegondolunk, az életünk sokszor elég kilátástalan, árad az önzés, a szeretetlenség. Látjuk hogyan öli, gyilkolja egymást ember és ember, nemzet és nép, hogyan mészárolnak le embereket ötvenesével, ezrével, vagy akár százezzel. Hogyan üldöznek ki százezreket lakásaikból, otthonaikból, hazájukból gátlás nélkül, hogyan adnak el nemzeteket, országokat mérő számításból és önös érdekből. S amit a világ nagy politikája művel, azt teszik az emberek kicsiben, saját szomszédaikkal, munkatársaikkal, ismerőseikkel és munkatársaikkal. A világpolitikában azért történik az, ami történik, mert kicsiben is ugyanaz történik. Hisz mennyien vannak, akik saját érdekeik miatt nyugodtan átgázolnak a gyöngébben, gátlástalanul kisémmizik a kiszolgáltatottat. De a világ tulajdonképpen mindig ilyen volt, és ezzel mindig szembesülni fogunk a világban. De ebben a világban mindig ott voltak azok is, akik az emberek elé mertek állni és merték hirdetni: a dolognak ezzel nincs vége. Ne csüggedjete el. Van remény, van miért kitartani, van miért továbbmenni. A prófétáknak ez az óriási érdeme.

Úgy tudom, hogy az amerikaiak a világűrbe – legalábbis kezdetben – csak házas embereket küldtek fel. Azért, mert azok mindenképpen vissza akarnak jönni, soha nem fogják feladni, még a legreménytelenebb helyzetekben sem. S a Gulágokat vagy a mínusz 40 fokos doni harcmezőt megjárta emberektől tudjuk, milyen sokan hazajöttek azok közül, akik haza akartak jönni, és milyen sokan ottmaradtak, akik feladták. Hány ember veszíti el ma is a reményét, hány ember menekül a kábítószerekhez, vagy akár az öngyilkosságba! (Hazánk az utóbbi tekintetében első helyen áll a világon!) Milyen nagy szükség van ma is prófétákra, akik reményt, erőt, hitet tudnak adni másoknak!

Arról van szó, hogy sötétben vagyunk, nagyon félünk, ketten megyünk. Ha mind a kettő nagyon fél, akkor egymást akár az örületbe is kergethetik. De ha az egyiknek több a bátorsága, megfogja a másik kezét és azt mondja neki: Ne félj, csak gyere, nem lesz semmi baj! – mennyivel könnyebb akkor a másik helyzete. De az elsőnek is, mert ha nem tenné, amit tesz, megmaradna a maga félelmében és a sötétségben.

Mi kell ahhoz, hogy valaki meg ne futamodjon, sőt másnak támasza, bátorítója legyen? Eszembe jut egy régi történet, amit még édesapám mesélt az első világháború idejéből. Ő még 10-12 éves lehetett akkor, s a háború végén a szomszéd Guszti bácsi épen, egészségesen hazatért a csatározásból. Sőt, vitézségi érdemrendet és földbirtokot is kapott, mert az egyik ütközetben egymaga megállította, megfutamította az ellenséget. Mindenki csodálta és irigyelte őt. Édesapám egyszer szerét ejtette és megkérdezte tőle: »Guszti bácsi hogyan tudott olyan bátor és hős lenni?« Mire aztán vitéz T. Ágoston elmondta, hogy mi történt. A tűzéségnél szolgált, egy géppuskával be volt ásva a frontvonalon. Mikor az ellenség támadott, már minden társát kilőtték, csak ő lőtt tovább megállás nélkül. Nagyon félt, legszívesebben maga is elfutott volna, de tudta, hogy ha kiugrik a lövészárokból, azonnal eltalálják. Története volt elég, hát csak lőtt és lőtt, míg végül az ellenség meg nem futamodott. Így nyerte meg a csatát – félelmében – ő, egymaga.

A próféta helyzete is hasonló. Lehet, hogy fél, lehet, hogy szenved maga is, és kétségek környékezik, – de tudja, hogy nem tehet mást, mint amit Isten rábízott. S a próféta azt is tudja, hogy amit tesz és hirdet, azzal nem arat sikert, mert az nem az emberek kedvére való, – mint a magyar birkák számára a pusztai legeltetés.

Magyarországon három pásztor, öt bojtár és jó néhány pulikutya kell ahhoz, hogy egy nagyobbacska birkanyáját eltereljenek valamerre. Vajon miért ilyen körülményes ez? Mert Magyarországon a birkát mindig elterelik

onnan, ahol bőven volna mit legelni: a zöld lucernától, a viruló kukoricától, a zsenge búzától, és odahajítják, ahol alig talál valamit, csak frissen vágott tarlót, tövig lekaszált mezőt, kiégett pusztaságot.

Izraelben viszont ha a pásztor elindul valamerre, a nyáj bégetve rohan utána. Mert Izraelben a sivatagok mentén szinte sehol egy fűszál, mindenfelé csak kő- és homokrengeteg. És a birka nagyon jól tudja, hogy ha a pásztor elindul valamerre, érdemes őt követni, mert a pásztor oda megy, ahol van még némi kóró és száraz fűszál, és a nagy szárazságban valami kis ivóvíz is csörgedez. Ha nem követi a pásztort, hamarosan éhen és szomjan pusztul.

A próféta munkája azért is igen fáradságos, mert az emberek úgy érzik: meg akarják őket fosztani sok mindentől, igyekeznek elterelni, eltiltani őket mindattól, ami jó és kellemes, és rászorítani arra, amit nem is ismernek, nem is kívánnak. Nézzük csak a mai társadalmat: Kell-e neki istenhít, erkölcs, vallás? Nem! És miért nem? Nem csak azért, mert vallásellenesek. Nem csak azért, mert át van a gondolkodásuk formálva. Egyszerűen azért nem, mert az emberek nem akarnak semmiféle tekintélyt, nem akarnak különféle szabályokat, nem akarják, hogy bárki, bármiben korlátozza őket. Szabadok, függetlenek akarnak lenni.

Mint az egyik kis elsős kislánynak a traktoros édesapja, aki azt mondta nekem egyszer azokban a sötét, vallásüldözéses időkben: »Elhoztam a gyereket hittanra járni, mert nem bírunk vele. De, Tisztelendő bácsi, ne tessék nagyon megtanítani, hogy később ne legyenek majd gátlásai.« Ezt harminc évvel ezelőtt mondta nekem egy egyszerű munkásember.

Az emberek azt hiszik ugyanis, hogy Isten és a vallás elvesz tőlük sok minden fontos, jó és kellemes dolgot. Amit pedig ígér, az elég megfoghatatlan számukra. Él és virul tehát a szabadság; meg is lehet nézni a következményeit.

»Amikor elhatalmasodott a bűn, túláradt a kegyelem« – írja Pál apostol (Róm 5,20). Isten ma talán még sürgetőbben kérdezi: »Kit küldjek el? Ki megy el nekünk?« (Iz 6,8). Mint minden kor emberéhez, úgy a mai világba is küldeni akar Isten olyan embereket, akik a kétségbeejtő, teljes sötétségben is, még ha maguk is kétségek között vergődnek időnként, még ha nincs is semmi kedvük és semmi bátorságuk és gyöngének érzik is magukat, – akkor is vállalják, hogy másoknak hitet és fényt, célt és reményt adjanak. S ha vannak és lesznek ilyenek, velük is megtörténik a csoda: gyöngeségükben és erőtlenségükben az Élet közvetítői lesznek mások felé, s közben maguk is átjutnak a halálból az Életre.

*Élő Ige***BIBLIAISKOLA****Szent Jeromos Bibliatársulat****A HÚSVÉTI EVANGÉLIUM – II****Jézus megjelenik Magdalai Máriának****A) Alap gondolat**

Magdalai Mária, akit Jézus megszabadított (Lk 8,2), szíve egész szeretetével ragaszkodott Mesteréhez, követte útján, egészen a keresztig (Mt 27,55; Jn 19,25), gyászolta halálát, és – mind a négy evangélium szerint – feltámadásának tanúja volt. (A hagyomány azonosította őt a Lk 7,37-50-ben szereplő bűnbánó asszonnyal.)

Szent János evangélista részletesen leírja Mária Magdolna találkozását a Feltámadottal, mintegy lépésről lépésre követve azt a belső, lelki folyamatot, ahogy Mária Magdolna megnyílik, alkalmassá válik a Feltámadottal való találkozásra.

Találkozásuk alapja az a hallatlan nagy, eltántoríthatatlan szeretet, amellyel Mária Magdolna szerette Jézust, amely a csalódást, a kétségbeesést és a félelmet is legyőzve kiviszi őt a sírhoz. Mária Magdolna nagyon szerette Jézust, szíve egész szeretetével, és az elvesztése fölötti gyászban és bánatban mágnesként vonzza őt az, ami a legdrágábból megmaradt számára: a holttest.

Teljesen normális állapot, hogy Mária Magdolna számára nem létezik másik, csak a halott Jézus. Mária Magdolna józan realista, tele nagy-nagy szeretettel és szomorúsággal, és a nyitott sír láttán természetesen nem is gondolhat egyébre, mint hogy a számára mindent jelentő holttestet ellopták.

Az is természetes, hogy a panasszal azokhoz fut, akik legközelebb álltak az Úrhoz. Aztán újra visszatér a sírhoz, nem tud megválni tőle, az elmúlásba kapaszkodik, egész figyelmével a halál felé fordul, amit a sír szimbolizál. A »kinn állt a sírboltnál és sírt« (Jn 20,11) nem csak helymegjelölés akar lenni, hanem azt is szimbolizálja, hogy Mária Magdolna nem csak a síron »kívül« van, hanem egy új felismerés megtapasztalásának lehetőségén kívül is. Bár látását a vigasztalanság éjszakája elhomályosítja, szeretetének hűsége ott tartja a sír mellett, ő nem szalad el a kétségbeesés színhelyétől mint sok tanítvány. Ott marad és sír, egészen átadja magát az éjszakának, a fájdalomnak, a szeretetnek, a halálnak.

És könnyei, ahogy halott Jézusát gyászolja, a dermedést és a keménységet feloldva megmunkálják lelkét. Egy változást, egy átalakulási folyamatot indítanak el, s elkezdődik benne a kinyílás egy új valóság felé. Mindez csak ekkor következett be, amikor »lehajolt a sírboltba«. Teljes szívével a halál megtapasztalása felé fordul, és ekkor történik vele valami: valami egészen váratlan dolgot lát (angyalok), hírt kap szavak nélkül. De még nem érti meg, mit jelent a jel, fogva tartja még a halál sötétsége és az értetlenség vaksága. Ezért az angyalok nem is jelentik ki neki a húsvéti evangéliumot. Csak azt kérdezik meg tőle: »Asszony, miért sírsz?«

Válasza szinte szó szerint megegyezik azzal, ahogy az apostolokkal közölte, hogy mi történt. Egyetlen apró eltérés van a kető között: míg első alkalommal többes szám első személyben, mintegy a közösség nevében hangzik el a kijelentés, most egyes szám első személyben, mint az ő egyéni, személyes panasa. És csak most történik meg az, hogy hátrafordul, visszafordul, el a sírtól: az élet felé – és lát. Persze csak azt és ahogy pillanyleg értelmezni képes: a kertet, a kertésznek vélt valakit, aki újra rá-

kérdez fájdalmára. Magdolna válasza emlékeztet az Énekek énekének menyasszonyára, aki jegyesét keresi:

»Kerestem, akit szeret a lelkem.

Kerestem, de nem találtam.

Látjátok-e, akit lelkem szeret?» (Én 3,1.3)

De még mindig a halott az, akit vissza akar kapni, akihez ragaszkodik. Még mindig teljesen visszafelé irányul, a múltat szeretné visszahozni, a holttestet megőrizni. Csak amikor Jézus közvetlen módon a nevéen szólítja, akkor hagyja abba a halottra irányuló keresést, akkor »fordul meg« (16.v.), akkor fordul az Élő felé. Most érkezik el húsvéti hitvalláság: »Rabboni!«

De még nincs a célnál. Újra feltámad benne a ragaszkodás: új hite és boldogsága a találkozást a korábbi, a Jézussal való földi együttlét szintjére akarja csökkenteni. Az Élő azonban nem

hagyja birtokolni magát, hanem kivezeti Mária Magdolnát egy tág, új valóságba – és a testvéreihez. Mária Magdolna engedi magát erre az új útra irányítani. Így lesz a közösség számára az első követe és jele az új életnek.

János evangélista elbeszélése a sorozatos megfordulások története. Mária Magdolna a halál tapasztalatából teljesen visszafordul, s így nyitottá válik az új élet megtapasztalására. Történetét összehasonlíthatjuk a magunk történetével a szeretetről és a szomorúságról, a halálról és az életről.

Fra Angelico: A feltámadt Krisztus és Mária Magdolna

B.) Szentírási szöveg: Jn 20,1-2.11-18 (Káldi)

¹ A hét első napján Mária Magdolna kora reggel, amikor még sötét volt, a sírhoz ment és látta, hogy a kő el van mozdítva a sírboltból. ² Elfutott tehát és Simon Péterhez s a másik tanítványhoz ment, akit Jézus szeretett és azt mondta nekik: »Elvitték az Urat a sírból, és nem tudjuk, hová tették őt.«

¹¹ Mária pedig kinn állt a sírboltnál és sírt. Amint így sírdogált, lehajolt a sírboltba. ¹² Két angyalt látott, fehér ruhában ültek, egyiket fejtől, másikat lábtól, ahol Jézus teste feküdt. ¹³ Azok azt mondták neki: »Asszony, miért sírsz?« Azt felelte nekik: »Elvitték az én Uramat, és nem tudom, hová tették őt.« ¹⁴ Ahogy ezeket mondta, hátrafordult és látta Jézust, hogy ott áll, de nem tudta, hogy Jézus az. ¹⁵ Azt mondta neki Jézus: »Asszony, miért sírsz? Kit keresel?« Ő azt vélt, hogy a kertész, azt mondta neki: »Uram, ha te vitted el őt, mondd meg nekem, hová tetted s én elviszem.« ¹⁶ Jézus megszólította őt: »Mária!« Erre az megfordult és héberül így szólt: »Rabbúni!« – ami azt jelenti: Mester. ¹⁷ Jézus azt mondta neki: »Ne tarts fel engem, mert még nem mentem föl az Atyához, hanem menj el a testvéreimhez és mondd meg nekik: Fölmegyek az én Atyámhoz és a ti Atyátokhoz, az én Istenemhez és a ti Istenetekhez.« ¹⁸ Mária Magdolna elment és hírül adta a tanítványoknak: »Láttam az Urat!« és hogy ezeket mondta nekem.

C.) Bevezetés

1. Mária Magdolna alakja

a) A Szentírásban:

Lk 8,2: »Vele volt a tizenkettő és néhány asszony, akit gonosz lelkektől és betegségekből gyógyított meg: Mária, mellékneven Magdolna, akiből hét ördög ment ki«

Mt 27,56.61; 28,1; Mk 15,40.47; 16,1.9; Lk 24,10; Jn 19,25

b) A hagyományban:

A 6. sz. óta Mária Magdolnát (helytelenül!) azonosítják a Lk 7,36-ban szereplő bűnös asszonnyal. A hagyományban mint bűnös nőt emlegetik, aki bűnbánóvá lett, többnyire így is ábrázolják.

c.) Az Evangéliumokon kívül:

Mária Magdolna szerepel a Péter Evangéliuma címen ismert apokrif iratban is: »Vasárnap hajnalban a magdalabéli Mária, az Úr tanítványa...« (Vanyó L., Apokrifek, Sz.I.T. 1980, 267.o.)

A Tamás Evangéliuma című (gnosztikus) apokrif iratban Mária Magdolna neve két mondatban is szerepel (I.m., 300. és 311.o.):

21. Mariham (Mária Magdolna) így szólt Jézushoz: Mihez hasonlítanak tanítványaid?

114. Simon Péter ezt mondta neki: Mariham (Mária Magdolna) menjen el tőlünk, mert a nők nem méltók az életre. Jézus azt mondta: Íme én vezetem őt, hogy férfitá teszi és ahhoz az élő lélekhez legyen hasonlóvá, mely hozzátok, férfiakhoz hasonló. Mert minden asszony, aki férfitá teszi magát, be fog menni a mennyek országába.

Létezik egy Mária szerinti Evangélium is, amely a Codex Bero-linensis 8502, kopt nyelvű gnosztikus kódexben található (Ber-lini Múzeum, Papírusztgyűjtemény). A mű valószínűleg a 3. században íródott.

Az Evangélium Mária szerint olyan tanításokat foglal magába, melyeket Jézus csak Mária Magdolnával közölt. A könyv írója előre látta, hogy sokakban kétség fog ébredni az iránt, hogy ezek a tanok valóban Jézustól erednek-e. A mű végén András és Péter apostol kételyüknek adnak hangot, Mária Magdolna viszont megerősíti, hogy nem ő találta ki azt, amit elmondott, és nem hazudik Jézusról. Végül azzal zárul a szenvedélyes beszélgetés, hogy Mária Magdolna a kiválasztott, akit Jézus erre a tanításra érdemesített, ezt ne vonja kétségbe még Péter se. (Kákossy László: Fény és káosz, Gondolat, 1984., 70-71.124.128.141.208.o. alapján.)

d) A művészetben:

Mária Magdolna ikonográfiája: ábrázolják mint térdelő nőt, kezében drága kenetet tartalmazó edénnyel vagy mint bűnbánót a pusztában. A bűnbánó nők védőszentje.

– El Greco: Bűnbánó Magdolna (1576)

– Alig fedett mell (mintegy a múltját jelképezendő), az egyik tenyere a szíven, fölfelé néz egy fénylő folt felé, ölében egy nyitott könyv, rajta egy koponya.

– Alfonso Cano: Krisztus megjelenik Mária Magdolnának (17. sz.)

– Palástos, térdelő alak, a mellette elhaladó Jézust akarja megérinteni csípő magasságban. Krisztus a homlokára teszi a kezét. (Kedves, de egyben Magdolnát magától távoltartó mozdulat is.)

– Colijn de Cotter: A bánkódó Magdolna (16. sz.)

– Leborulva imádkozó palástos nőalak, háttérben a Golgotával

– Luca di Tommé követője: Szent Magdolna áldozása (16. sz.)

– A térdelő Magdolnát arany miseruhás püspök (?) áldoztatja.

(Szépművészeti Múzeum)

2. Szempontok a szöveg feldolgozásához:

20,1: János időközlése eltér a szinoptikusokétól. Milyen szimbolikus jelentése van ennek? (vö. Jn 1,5; 6,17; 12,35.46; 14,30 és az Én 3,1)

20,2: Mire következtet Mária Magdolna a nyitott sír láttán? Kinek mondja el panaszát (vö. Jn 20,3-10)?

20,11: A helymegjelölés is szimbolikus. Mit fejez ki vele? A kétszer is megnevezett sírás nem a szokásos halottsiratásra utal, hanem a Jn 11,31 és a Jn 16,20-ra emlékeztet. Mit jelentenek a könnyek a szenvedő embernek? Milyen új fázist nyit meg a keresésben, amikor Mária Magdolna előrehajol?

20,12: Vö. Lk 24,3-8.22! Jánosnál mi a különbség a szinoptikusokhoz képest? A feltámadás tényét itt nem híradás, hanem egy helyzetkép leírása mondja el, miért?

20,13: Vö. Jn 20,2. Mire következtethetünk az eltérésekből?

20,14: Hogyan vezeti be az újabb epizódot (figyeljünk a »hátrafordul« szóra). Mi lehet a fel nem ismerés alapja (vö. Jn 21,4 és Lk 24,16)?

20,15: Jézus kérdését vessük össze a következőkkel: Jn 20,13, Lk 24,5 és Jn 1,38, Mária Magdolna válaszát pedig az Én 3,1-3-mal.

20,16: Mit eredményez Máriában, hogy a nevén szólítják (vö. Jn 10,3.4.27 és Iz 43,1)? A Jn 20,14-ben szereplő ige itt ismét előfordul. Mit akar ezzel hangsúlyozni? Mária Magdolna válaszát vessük össze a Mk 10,51 és Jn 20,28-cal!

20,17: A »még nem«-et vessük össze a köv. helyekkel: Jn 2,4; 6,17; 7,6.8. 30. 39; 8,20; 13.36. Figyeljünk a feszültségre a »ne érints« és a »hanem eredj« között. Jánosnál a húsvéti híradás, hogy »Ő feltámadt« más szavakkal fejeződik ki, vö. Jn 3,13; 6,62; 7,33; 13,1-3; 14,1-4.28; 17,13.

20,18: Vö. Jn 20,2

D) Óravázlat

<i>Feladat</i>	<i>Módszer</i>	<i>Eszközök, időtartam</i>
1. Éneklés: Föltámadt! Alleluja! c. ének (Sillye Jenő; Énekelj az Úrnak c. dalgyűjtemény).	szöveg és dallam, 124. o.	kotta 5 perc
2. Mária Magdolna alakja: - a Szentírásban - a hagyományban - a legendákban - a művészetben	a szentírási idézetek kikeresése a megfelelő szöveg-szemelvények felolvasása művészi ábrázolások reprodukcióinak meg-nézése	Szentírás, egyéb szövegek, reprodukciók 20 perc
Id. Bevezetés, 1.		
3. Mit példáz számomra Mária Magdolna alakja?	csoportbeszélgetés, a hozzászólások felírása	tábla, kréta 15 perc

4. Dramatikus szövegfelolvasás; a szereplők kiválasztása: narrátor, Mária Magdolna, angyalok, Jézus
- a sokszorosított szöveg szentírási idézet kézbeadása után a kiválasztott szereplők szépen hangsúlyozva, átéléssel felolvassák a szöveget
- sokszorosított szöveg 5 perc
5. Spontán megnyilatkozások a szöveggel kapcsolatban
- csoporthozbeszélgetés 15 perc
6. Kiscsoportos szövegfeldolgozás, ld. Bevezetés 2.
- a Bevezetés 2.-ben szereplő szempontokat sokszorosítva a résztvevők kezébe adjuk. Kiscsoportos szövegmunka.
- sokszorosított szövegfeldolgozási szempontok, jegyzetfüzet, ceruza 25 perc
- A kiscsoportban végzett munkát a résztvevők a vezető irányításával összesítik, végezetül a vezető kiegészíti az Alapgondolatban megfogalmazottak alapján.
- a kiscsoportos munka végén összegzés, a vezető kiegészítő gondolatai 30 perc
7. Befejező ima, ének
- kotta, gyertya 5 perc

A Szent Jeromos Bibliatársulat budapesti Központjában „Élő Ige” címmel bibliaiskola működik hitoktatók és érdeklődők részvételével. Az órákat októbertől májusi minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig tartjuk. A kidolgozott anyagot folyamatosan közreadjuk a Jeromos füzetek állandó mellékleteként. Jelen füzetünk a tizennegyedik óra anyagát tartalmazza.

A sorozatot szeretettel ajánljuk füzetünk Olvasóinak figyelmébe, abban a reményben, hogy sok aktív lelkipásztor és hitoktató számára segítséget fog jelenteni.

Budapest, 1996. június.

Szeretettel: Gelley Anna, Vágvolgyi Éva, Vígh Adrienn
órávezetők; Tarjányi Béla szakmai vezető

(Theologia, 1935/2, folytatás)

SZÁZÉVES MAGYAR BIBLIAFORDÍTÁSI KISÉRLETEK

Az új prímás a nemzeti zsinat előkészítő munkájában természetesen szívén viselte a bibliafordítás kérdését is. Mint láttuk, egyike volt azon főpapoknak, akik egészen új fordítást kívántak, neki tehát csak fel kellett vennie a fonalat 1818-ból. De még valakit nem hagyott nyugodni ez a gondolat: Verseghy Ferencet. Ő még zsinatról nem is tud, máris annyira nekikészülődik a munkának, hogy felkutatja a magyar bibliafordítás történetét. Amikor pedig megtudja, hogy nemzeti zsinat lesz, erősen bízik benne, hogy ő kap megbízatást erre. Verbuvál is a maga számára. Pyrker László püspöknek már 1820 nyarán küld fordítási próbákat, akinek nagyon tetszenek. De Pyrkeret nem-sokára velencei patriarkának nevezi ki a király, ezért Verseghy elhatározza, hogy kidolgozott tervezetét a prímásnak küldi be. A tervezet megnyeri a prímás tetszését is és Verseghy reménykedve írja Horváth Jánosnak, hogy a prímás talán a zsinaton is előveszi. Különösen verses zsoltárfordításaira büszke. Ezek tétessenek a magyar bibliába, «nem pedig a Vulgatába fogadott olasz Deák fordítás után való magyar fordítás — mely fontos ok a zsidó szerint való magyar fordítás ellen nem harcolhat».

Verseghy fordítási próbái Horváthnak is nagyon megtetszettek. Ők ketten a nyelvújításban is nagyon jól megértették egymást. Ezért nem csoda, ha Horváth a zsinat megnyitása előtt három héttel (1822 aug. 17-én) azt írja Verseghynek egy kissé barokkos lelkendezéssel, hogy «ily édes és tiszta nyelven senki sem tudná beszéltetni a Szentírást». A synodusra felkészülten megy védelmére. Az öreg költő ereje megfeszítésével dolgozik azon is, hogy a zsinatra fordítási elvei és tervezete nyomtatásban is megjelenhessenek. Közvetlenül kapunyitás előtt ez is sikerült neki. 1822 júl. 15-én küldi fel cenzurára a prímáshoz és rá három hétre már ki is kerül a nyomdából a «Dissertatio de versione Hungarica Scripturae Sacrae» c. füzet.

Ilyenformán a nemzeti zsinatra talán egyetlen pont sem volt annyira előkészítve, mint a bibliafordítás kérdése, hiszen erről már

Kálditól a Neovulgatáig

több mint öt éve folyt a tárgyalás és most ott voltak a primás kezeiben az egyházmegyei zsinatok jegyzőkönyvei, amelyekbe bele voltak dolgozva az esperesi kerületek kívánságai. Túlzás nélkül mondhatjuk tehát, hogy a kérdéshez egész Magyarország papsága hozzászólt. És ott volt Verseghy tervezete: alapos, tudományos munka.

A bibliafordítás nemzeti zsinati bizottsága tehát, amelynek elnöke Király József pécsi püspök volt s 12 tagja között helyet foglalt Horváth János is, gyorsan dolgozhatott. Csakugyan meglepő gyorsan végzett is a kérdéssel. Már szept. 12-én, tehát négy nappal a zsinat megnyitása után megszövegezte a határozati javaslatot: jegyzetek kívánatosak, de új fordítás csak a nyelvújítási harc lezajlása után legyen. Káldiban csak a nyomdai hibákat kell kijavítani. Szept. 24-én került a bizottsági javaslat a zsinat plénuma elé. Itt még egyszer összecsaptak a két főirány képviselői. Vurum József, aki időközben nagyváradi püspök lett, mondott Káldi mellett védőbeszédet, sőt a bibliahiány miatt még a jegyzetek elhagyását is kívánta. Egészen új fordítás mellett szállt síkra gr. Eszterházy László rozsnyói püspök. Győzött a konzervatív irány és vele — úgy látszik — a magyar papság túlnyomó részének nézete is. A véghatározat lényege úgy szólt, hogy minden könyv elé rövid bevezetés kerüljön, az egyes fejezetek tartalmát pedig össze kell vetni a Vulgatával. A Káldiban tulajdonképpen csak a helyesírás javítását, az avult szavak kicserélését, a teljes értelemező hiányzó szavak kiegészítését rendelte el a zsinat, de mindezt csak a margón, a Káldi-szöveg érintetlenül hagyásával. A zsinat ennek elvégzését a primásra bízta, a püspökökre pedig azt, hogy nem-magyar anyanyelvű híveik számára megfelelő fordításról gondoskodjanak. A következő napon a zsinati rend értelmében ehhez a határozathoz még hozzászólások következtek. Durtsák János egri kápt. kiküldött azt kívánta, hogy Káldi kijavításában tiszavidékiek is vegyenek részt, mert ami a dunántúliak előtt talán már elavult, az a Tisza vidékén még használatban lehet. Br. Gabelkhoven vágújhelyi prépost viszont Káldi «kálvinistás» magyarságát óhajtotta volna kijavíttatni. Ezek a hozzászólások azonban már nem változtattak az említett véghatározaton, amelyet a zsinat egyik titkára, Batthyány Alajos esztergomi kanonok szept. 29-én a szószékről ünnepélyesen ki is hirdetett.

Verseghy hiába bízott tehát abban, hogy a zsinat új fordítás elkészítését határozza el és ezt a feladatot ő rá bízza. Még szeptember

végén, tehát a zsinat folyamata alatt is remélhette ezt, mert Horváth János útján még ekkor is fordítási részeket küldött a prímásnak. Horváth valószínűleg mindent meg is kísérelt, hogy fegyvertársa ezt a megbízatást megkapja, azonban a zsinati határozat mindennek útját vágta. De volt még egy másik ok is, amelynek burkoltan maga Horváth is kifejezést adott, mikor a még ugyanezen év dec. 15-én elhunyt költőről folyóiratában, az «Egyházi Értekezések és Tudósítások»-ban megemlékezett: «Valamint a bibliai segédnyelvekben jártasságot mutatott, úgy egy-két különosséget kivéven mind a' tiszta magyarságban, mind a' szép prózában, azaz értelmes és érzékenyítő írásban valóságos Mester volt, s' ugyanazért tőlle, ha a kora halál munkás életének véget nem vetett volna, kiváltképpen pedig ha fordításmódgjának elfogadását fontos okok nem ellenzették volna, a' Szentírásnak helyes és szép fordítását remélhettük». Helyesen gyanítja Badics, hogy ezek a fontos okok abban keresendők, hogy Verseghy valószínűleg nem adta volna a Vulgata szövegének pontos fordítását. De a baj nemcsak ott volt, hogy nem «betű szerint» fordított, hanem hogy egyes részeket egészen szabadon átdolgozott. Így pl. éppen zsoltárfordításai, amelyekre, mint láttuk, különösen büszke volt, nemcsak nem szoros fordítások, hanem görög versformákba öntött parafrázisok. Igaz, hogy a katolikus egyházban a zsoltár nem oly fontos része az istentiszteletnek, mint a protestánsoknál, a zsoltároskönyv nem «liturgikus» könyv. Mindazonáltal extraliturgikus és magánajátosságokban is előfordulhatnak zsoltáros szövegek. Továbbá a szentírásfordítás a népnek volt és van szánva magánolvasásra is. Ennélfogva, ha a zsinati atyák aggodalma, hogy az új fordítás az egyszerű népet megzavarja és esetleg protestánsok gúnyolódására ad alkalmat, egyáltalán jogos volt, akkor ezt az ősi, megszokott Káldi-szövegtől teljes eltérést jelentő verses zsoltárfordításra nézve kell elismernünk, bármily sikerült is lett volna költői teljesítmény szempontjából Verseghy fordítása.

A nemzeti zsinaton csak tizenegy megyéspüspök vett részt, mert a püspöki székek egy része üresedésben volt, egyes püspököket pedig betegség vagy aggkori gyengeség tartott vissza a megjelenéstől. A távolmaradtak azonban mind képviselőt küldtek.

A közvéleménynek legjobban Rudnay erdélyi utódának, br. Szepesy Ignác püspöknek elmaradása tűnhetett fel. A zsinaton Döme

Károly kanonok képviselte. A zsinat egykorú névtelen krónikása szerint Szepesy azért nem jelenhetett meg személyesen, mert a zsinat nyolc pontjáról egy egész könyvet dolgozott ki, ami annyira igénybe vette, hogy idegbeteg lett.

Amit a nemzeti zsinat nem óhajtott megcsinálni, azt Szepesy 12 évvel a zsinat után megcsinálta egymaga: kiadta a teljes Szentírás új fordítását. Ameddig Rudnay élt, addig nem fogott a dologhoz. De miután Rudnay 1831-ben meghalt anélkül, hogy a zsinat határozatához képest Káldit újra kiadta volna és a prímási székre ismét évekre húzódó sedisvacantia köszöntött, Szepesy erélyes elhatározással állt neki a munkának. A fordítás története részben azért is érdekes, mert betekintést enged az akkori jozefinista szellemű kormányzat módszereibe, amely még az olyan kedvelt embereknek, mint amilyen Szepesy volt, se akarta megengedni még a legkisebb «extratour»-t sem.

Szepesy, amint az újszövetség első kötetének előszavában elmondja, hogy gyorsan menjen a munka, «több segédekert megkértem, de kinek-kinek írását magam minden lehetséges vigyázattal olvasom és ahol szükséges, igazítom». Azon «érdemes Papurak» nevei is fel vannak sorolva az egyes kötetek végén, akik a fordításban résztvettek: Aigl Pál, Farkas József, Kelemen József pécsi kanonokok, Jónás József, Ranolder János, Virágh Mihály, Vörös Mihály pécsi teológiai tanárok, Peitler Antal püspöki titkár, Hőbe Károly püspöki levéltáros, Végh István esztergomi pap és Pótyó Ferenc kapnikbányai főesperes-plébános Erdélyből.

Szepesy a fordítást praktikus érzékkel az újszövetségen kezdte, hiszen erre tényleg sokkal gyakrabban van szükség. A munka serényen haladt, úgyhogy a püspök 1833-ban már felkérhette József nádort, hogy a kiadás ajánlását fogadja el, amit a nádor meg is tett. Szepesy a következő évben azután Pozsonyban nyomdába is adta az újszövetség első kötetét és valószínűleg úgy gondolta, hogy most már akadálytalanul megajándékozhatja a magyar katolicizmust az új bibliafordítással. De nem számolt a kormánnyal. 1834 okt. 21-én Mérey titkostanácsos konfidenciális úton értesítette gr. Reviczky Ádám kancellárt, hogy Szepesy több tudós püspök kijelentése szerint minden előzetes cenzura nélkül «önkéntesen módosított» magyar szentírásfordítást ad ki, sőt már nyomtatja is. Megint felvonul a már hallott argumentum: a pro-

testánsok gúnyosan mondják : ime a katolikusok kételkednek kinyilatkoztatásuk értelmé felett és újítni akarnak.

A kancellár erre rögtön írt Wirkner udvari titkárnak, hogy feltűnés nélkül nézzen utána a dolognak. Ugyancsak leiratot intézett Haulik c. püspök, udvari tanácsoshoz is, hogy ő nem tudja ezt elhinni a jámbor és mindenfelé dicsért püspökről, mégis a feljelentés figyelmet érdemel. Ezért Haulik is nézzen utána a dolognak «sub strictissimo secreto» és ha «praeter spem» mégis igaz lenne, tegyen róla részletes jelentést. Ugyanekkor Méreytől is további konkrétumokat kért.

Haulik, aki a nemzeti zsinaton aktuárius volt, azonnal felelt, hogy eddig csak hírből hallott a dologról. Annakidején Káldiról a nemzeti zsinat csak azt határozta, hogy liturgikus használatra maradjon meg, mert a nép megszokta és nagy zavart okozna, ha új fordítást kapna. A zsinat ezzel a határozattal a törvényes úton létrejött, magánhasználatra szánt fordításokat nem tiltotta el. A Tridentinum sem tiltja el a fordításokat és nemrég adott ki horvát nyelvűt Chevapovich ferences provinciális, tótot pedig Palkovics György éppen Rudnay prímás engedélyével. Szepesý tehát nem érdemel rendreutasítást, hanem ellenkezőleg dicséretet, hiszen ő a legtanultabb püspökök egyike, a fordításra pedig égetően szükség van. Hogy a fordítás jó-e vagy sem, azt ő most nem tudja megítélni, de Szepesýnél megfelelőbb ember tudás és jellem tekintetében alig akad erre a munkára. Legokosabb volna tehát az ügyet elaltatni, hacsak nem kétségtelenül biztos, hogy a fordítás rossz. Akkor a kalocsai érsek elnökletével püspöki és szakértői bizottság vizsgálatának kell alávetni.

A kancellárt Haulik jelentése megnyugtathatta volna, de nem lett volna bürokrata, ha valóban megnyugszik. Hiszen Szepesý egy nagy «hibát» követett el : nem cenzuráztatta a fordítást. Ezért nov. 10-én körülményes magyarázkodással levelet írt Szepesýnek, amelyben elmondja a tudomására jutott dolgot, amelyben nem hisz, de nehogy Szepesýnek a rosszakarató emberek részéről kellemetlensége legyen, kérdi, nem tartaná-e helyesnek, hogy vagy néhány püspök nézze át vagy hogy esetleg a királynak küldené be. Nyomatékkal teszi hozzá, hogy bízik Szepesý közismert «modestia»-jában és megteszi, ami a célnak és Őfelsége intenciójának is megfelel. Reviczky ezt a levelet Pécsre küldette, de annyira türelmetlen volt, hogy mikor egy hét múlva még

nem kapott választ, Wirkner titkárnál puhatolódzott, hogy a püspök nem fordult-e válaszával egyenesen a Felséghez.

A püspök hallgatásának azonban nem ez volt az oka, hanem az, hogy nem tartózkodott székvárosában, hanem Pozsonyban. Amikor így egy kis késedelemmel nov. 20-án a kancellár levelét megkapta, azonnal kategorikusan válaszolt: hogy minden kontroverziának véget vessen, a fordítást azonnal abbahagyja, sőt már a nyomdának is kiadta a parancsot, hogy a munkát szüntesse be. Reviczky erre a leghízelgőbb kifejezésekkel sietett megkérlelni a megsértődött püspököt. De közbeleptek a pozsonyi országgyűlésen résztvevő püspökök is, akiknek nevében Vurum váradi püspök írt a kancellárnak, hogy 20 éve van már arról szó, hogy új szentírásfordítás kell. Szepesy a legalkalmasabb ember erre és a nyomtatás előtt püspöktársainak be is mutatta a szöveget, amelyet ők egy-két kifejezés kivételével, amelyet jobban a Vulgatához idomítottak, igen jónak találtak és egyenesen kérték Szepesyt, hogy siettesse a nyomtatást. Most konsternálva hallották tőle, hogy mi történt s hogy visszalép. Akkor pedig megint nem lesz fordítás. A püspöki kar tehát kéri a kancellárt, hogy járjon közbe Őfelségénél, hogy Szepesy folytathassa művét. A király ekkor még nem is tudott a dologról.

Reviczky most már teljességgel meghátrált, de kérlelő levelének Szepesyre is megvolt a hatása. Nov. 29-én írta meg a kancellárnak, hogy kész folytatni a munkát. Püspöktársai megígérték, hogy a kiosztás előtt figyelmesen átolvasnak minden kötetet s így a fordítás tulajdonképpen az egész püspöki kar hozzájárulásával fog megjelenni.⁵ Arról, hogy a kéziratot a királynak is be kell-e mutatni cenzurára, már nem esett szó közöttük.

A kancellár azonban még most sem nyugodott. 1834 dec. 6-án az egész ügyről jelentést tette a királynak, proponálva, hogy most az egyszer el lehetne tekinteni a cenzurától, de a püspökök törekvése, hogy körleveleket, sőt még bibliafordításokat is cenzura nélkül akarnak kiadni, elvileg a király felségjogai (iura circa sacra) ellen van. A cenzurái előírásokkal is ellenkezik, meg ezzel lovat adnak azok alá, akik alig várják, hogy a sajtószabadság kérdését az országgyűlés elé vigyék. A kancellár eme javaslata azonban még a velejéig jozefinista államtanácsban sem talált helyeslésre. Jüstel prépost, aki különben szintén árgus szemekkel figyelt arra, hogy a király ezen jogain csorba ne essék,

most úgy referált, hogy a tényállás után nem lehet másról szó, mint hogy Szepesy helyesen cselekedett, hiszen katolikus felfogás szerint a fordításhoz csak püspöki jóváhagyás kell. Még a protestáns bibliákat is azonban előzetes cenzura nélkül nyomják, amihez a protestánsoknak törvényadta joguk van. Közben Ferenc király meg is halt s így csak utóda, V. Ferdinánd írta az aktára Metternich javaslatát, hogy tudomásul szolgál.

Szepesy az ügynek ezen utórezgéseiről már nem vett tudomást, hanem továbbfolytatta a sajtó alá rendezést. Fordításával tulajdonképpen mindent megvalósított, amit a nemzeti zsinat előtt az esperesi gyűlések, egyházmegyei tanácskozások mint problémát felvetettek és ami a nemzeti zsinaton is discussio tárgya volt. Minden könyv elé előszót tett rövid történeti és tartalmi áttekintéssel, minden könyvhöz az egyház és atyák szerinti jegyzeteket csatolt. Vannak «világosító hivatkozások» és a kötetek végén konkordanciák is. Az újszövetség első kötetének előszavában említi meg, hogy Káldi «Oktató Intés»-ét már nem tartja szükségesnek. Számolt a külalakkal szemben támasztott kívánságokkal is és ezért az ószövetséget 4, az újszövetséget 2 kötetre osztva adta.

Alig ültek el a kancellária beavatkozása folytán támadt izgalmak és alig jelent meg Szepesy fordításának első kötete, máris újabb támadás érte a szakkritika részéről. Vass László pesti teológiai tanár vette alapjáiban véve kegyetlen bonckés alá a «Tudományos Gyűjtemény»-ben, kimutatva a bevezetés történelmi tévedéseit, a fordítás és jegyzetek helytelenségeit és rámutatva az itt-ott «nehéz, darabos és gyalultatlan» nyelvezetre is. Nem sokat enyhített ezen a bírálaton, hogy Vass az elején igen kidícséri Szepesy buzgóságát, tudmányszeretetét és áldozatkészségét és hogy a bírálat végén odaveti, hogy a fordítás a kifogások ellenére sem «veszti el bétstét».

Szepesynek ekkor ismét a püspöki karból akadt védője. Klobusitzky Péter kalocsai érsek 1835 dec. 15-én levélben róttá meg Vasst a bírálatért, nem utolsó sorban azért, mert a «Tudományos Gyűjtemény»-ben tette közzé. Vass az érseknek küldött válaszában erélyesen védekezik: azt hitte, dícséretet, nem megrovást fog kapni, mert hiszen a püspökök nem érhettek rá egyházkormányzati és politikai gondjaik között a fordítás tüzetes átnézésére. És ha a nyilvános bírálatban még féket tett a tollára, most egészen kíméletlenül megírja az érseknek,

hogy a fordítás az egész magyar egyháznak és századunknak gyaláztatára válik, mert a munkatársak «mosdatlan kezekkel» és a szükséges szerek nélkül fogtak a munkához és a göröghöz nem is konyítottak. Pesti tudósok mondják, hogy becsülettel így nem lehet folytatni a munkát. A gyorselhatározású püspök ezt a megsemmisítő kritikát aligha tudta meg, mert bizonyára nem hagyta volna szó nélkül. A levél példátlanul éles hangján különben bántóan kiérzik a felelősségrevonatas miatti sértődöttség is.

Mindazonáltal annyi tény, hogy Szepesy hiába osztogatta ingyen az új bibliát, az nem tudott meghonosodni. Nem sokat segített az sem, hogy Bucsánszky könyvkereskedő 1851-ben saját költségén újra kiadta és ekkor Szabó József esztergomi teológiai tanárral a fordítás szokatlan «nyelvgöröngyei»-t kisimíttatta. A papság a vasárnapi perikópákban is megmaradt a jó öreg Káldi mellett s inkább sajátkezűleg javíttatta stilisztikai archaizmusait. Tárkányi Bélának is az volt a véleménye Szepesy vállalkozásáról, hogy nem sikerült. A 10–12 dolgozótárs nem tudott egységes alkotást létrehozni és fordításuk sokhelyütt parafrázissá szélesedik ki. A közhasználattól eltérő és «makacs következetességgel» végig erőszakolt írásmód is élvezhetetlenné tette a különben Tárkányi szerint nagy tudománnyal, értékes jegyzetekkel ellátott, jobb sorsra érdemes munkát.

Ezzel a minden tiszteletet megérdemlő, de végeredményben mégis csak balsikerű kísérlettel fejeződött be tehát száz év előtt a bibliafordításnak két évtizedig vajudó kérdése. A püspök minden buzgó igyekezete és a munkatársak minden lelkesedése ellenére sem végződhetett másképpen, hiszen Szepesy az utolsó (őszövétségi 3.) kötet megjelenésekor maga írta, hogy a munka mindössze négy évig tartott, ami új fordítás elkészítéséhez kevés. De a részletek összehangolásában csakugyan őt magát is akadályozhatták főpásztori és országnagyi teendői, melyekhez járult saját megvallása szerint még «két esztendeig tartó nyavalyával majdnem szünteleni küszködés».

A közkívárat minduntalan Káldi megszokott szövegéhez tért vissza. Ezt dolgozta át és látta el jegyzetekkel maga Tárkányi is. Még legújabb és egyben első valóban tudományos szentírásfordításunk bizottsága is arra törekedett, hogy belőle «az örökértékű drágaköveket» a további korok számára átmentse.

Hermann Egyed.

OLVASÓINK KÉRDEZIK

(Az első három kérdésre Gyürki László teológiai tanár, a további kérdésekre szerkesztőségünk válaszol)

 Kérdés: Vajon Isten a választott népen kívül másoknak is kinyilatkoztatott-e valamit a Megváltóról?

Válasz: A Biblia a kinyilatkoztatásról azt tanítja, hogy Isten a pogány népeknek csak közvetve nyilatkozik meg, amikor ítéletet tart. Ugyanakkor Jahvénak a történelemben kinyilatkoztatott tette túlmutat Izrael határain. A pogányok is megismerhetik Jahvét a történelemben végbevitt tetteiből.

Arról viszont nem tudunk, hogy a Megváltóról a választott népen kívül más népek is adott volna kinyilatkoztatást. A keleti mitológiák szólnak egy őskirályról, aki az idők végén vissza fog majd térni. Nincs viszont semmi bizonyíték arra vonatkozóan, hogy bárhol is eszkatológikus szabadítót vártak volna. Az viszont elképzelhető, hogy Mezopotámiában tudtak a zsidó messiásvárásról, mert a babiloni fogság óta sok zsidó élt ott.

 Kérdés: Mit gondolhattak Jézusról a napkeleti bölcsek?

Válasz: Az evangéliumban szereplő szó (»leborulva hódolni«) isteneknek és istenített uralkodóknak kijáró hódolatot jelent. A bölcsek a tehetetlen kis gyermekben egyiket sem ismerhették fel hit nélkül. Ha talán elinduláskor másnak is gondolhatták el a Megváltót, amikor előtte álltak, felismerték benne az Istent és így adták meg neki a hódolatot.

 Kérdés: Az Új Katolikus Bibliafordítás (Sz.I.T., 1973) magyarázata szerint a bölcsek valószínűleg nabateusok voltak. Mit tudunk erről a népről?

Válasz: A »bölcsek« kifejezés a szentírásmagyarázók szerint papi feladatot ellátó méd törzsekből valót jelent. Hogy perzsa papok, vagy babiloni csillagászok voltak-e, nem tudjuk megállapítani.

Keletről érkeztek. A csillagászat és a csillagióslás hazájának Mezopotámiát tartották. Szűkebb értelemben Kelet jelenti mindazt, ami a Jordántól keletre esik. Ilyen értelemben Arábia is számításba jöhet, ahol a nabateusok éltek. A nabateusok a Kr.e. 4. században jelennek meg a Negevben. Az arab jellegű

Kérdezz-Felelek

nép először nomád életet élt, majd letelepedett és virágzó városokat épített. A terméketlen pusztai területen olyan földművelő kultúrát létesített, amelyben megcsodálhatjuk az emberi szorgalmat és akaraterőt. Déli határuk az Arab félszigetbe nyúlt, északon pedig Damaszkuszig terjedt királyságuk. Fővárosuk Petra volt. A nabateusok főfoglalkozása a kereskedelem volt. Értékes fákat, drágagyöngyöket, selymet, illatszereket szállítottak.

A bibliai történelemben is szerepelnek; Kr.e. 169-ben a zsidó főpap, Jázon náluk talált menedéket. Szent Pál pedig Damaszkuszból való menekülésével kapcsolatban említi Aretászt, a nabateusok királyát (2 Kor 11,32).

 Kérdés: Melyik napon jött el a Szentlélek?

Válasz: Az Apostolok cselekedetei a Szentlélek eljövetelének időpontjáról ezt írja: »Mikor elérkezett Pünkösd napja...« A leírásból (Csel 2,2-6) feltehető, hogy a figyelmet felkeltő, tömeget vonzó esemény nem az ünnepet megelőző este, hanem magán az ünnepnapon történt. A zsidók a Pünkösdöt Húsvét után hét héttel ünnepelték. Abban az évben Húsvét valószínűleg szombatra esett (vö. Ján 18,28; 19,31); erről részletesebben olvashatunk a Jeromos füzetek 11. számában (29-30.o.), vagy az Új Katolikus Bibliafordításnak (Sz.I.T., 1973) a Mt 26,1-2-höz fűzött magyarázatban. Eszerint a Szentlélek eljövetele valószínűleg szombati napon történt.

 Kérdés: Mi lett a sorsa Jézus szentséges vérének, hiszen, mondhatjuk, az utolsó cseppig kiontotta értünk, még a szívét is átszúrták?

Válasz: Jézus szentséges vérének sorsáról nincs semmilyen hiteles híradásunk. Valószínű, hogy sebeiből – köztük a lándzsával megnyitott oldalából – kifolyt vért a keresztfára és a föld itta be. A szent vér edényben való felfogásáról és megőrzéséről szóló, később keletkezett legendáknak nincs történeti alapjuk.

Balthazár Zsolt:

Ötödik evangélium

A magvető (Lk 10,25-37)

Egyszer, amikor Jézus arról beszélt, hogy Istent mindenekfelett, embertársunkat pedig önmagunkhoz hasonlóan kell szeretni, valaki megkérdezte, hogy ki az embertárs, és mit jelent az, hogy szeretni kell. Ő így válaszolt:

„A minap a Rákóczi úton egy bizonytalanul lépegető öreg végig-esett a járdán. A bal keze maga alá szorult, jobbja messze kinyúlt. Kalapja kissé távolabbra gurult. Sokan látták, de részegnek hitték. Csúcsforgalmi idő volt, mindenki sietett a dolgára. Jött egy háziaszony, látta az öreget, de tovább ment, mert ha nem ér oda az óvodába megint, akkor botrányt csinál a vezető óvónő, neki pedig még van egy kisebb gyermeke is, akít majd jövőre kell bejuttatni ugyanebbe az óvodába. Aztán egy lelkész jött, a közeli kórházba sietett egy beteghez. Az öreget részegnek nézte, és mire átjutott a kórház portáján, már el is felejtette a föl-

dön fekvő embert. Jött arra egy cigány is, borotvátlan volt és piszkos is, meglátta a földön az öreget. Telefont keresett, mentőt hívott. Amíg az megérkezett, megfordította és a ház falához húzta az öreget. Látta, hogy lila az öreg arca, hát felültette a magatehetetlen embert, kigombolta a nyakán az inget. Egy ittas férfi tántorgott el a cigány mellett és hangosan így szólt: »No, ez is egy részegeket fosztogató cigány!« Aztán megjött a mentő, az öreget az autóba rakták. A cigány pénzt adott a mentősöknek és azt kérte, hogy úgy ápolják az öreget, mintha saját apjuk volna. A mentőorvos furcsán nézett a cigányra, a pénzt eltette, és az autó nagy szirénázva elrohant.

Mondjátok - fordult Jézus a hallgatósághoz - ki volt az öregnek igazi embertársa, és mit jelent az, hogy szeretni embertársunkat?”

Hírek, információk a Biblia világából

Budapest – Biblikus profesz-szorok konferenciája A magyar katolikus biblikus tanárok 1996. ápr. 12-én megtartották ezévi első szakmai értekezletüket a Szent Jeromos Bibliatársulat budapesti helyiségeiben. Az értekezleten Fodor György, Schmatovich János és Thorday Attila professzorok tartottak referátumot, amelyet élénk szakmai vita követett. – A hazai biblikus professzorok f. év november 4-én tartják következő értekezletüket. A konferencia témája az »új szövetség«. A referátumokat Czigliányi Zsolt, Kocsis Imre és Rózsa Huba fogják tartani.

Izrael – Végre megtalálták a szamaritánusok templomát! Garizim hegyén Jitzhak Magan régész nemrég bukkant rá a bizánci »Istenanya« templom alatti, K.e. 4. sz.-ból származó falromokra, amelyeket a szamaritánus templom maradványainak tart.

Garizim a szamaritánusok szent hegye (Jn 4,20). Ha hihe-tünk Josephus Flaviusnak, a szamaritánusok ősei nemcsak zsidók voltak. II. Szargon asszír király K.e. 722 után a birodalom több helyéről telepített ide embereket, miután a zsidó lakosság nagy ré-

szét száműzte földjükről. Mivel a szamaritánusok felkelést szerveztek Nagy Sándor ellen, ő ezt a területet megtorlásképpen görög gyarmattá tette, ami a hellenista lakosság számának növekedését hozta magával. K.e. a 4. évszázadban – ismét csak Josephus szerint – Manassze, a jeruzsálemi főpap testvére szakított a jeruzsálemi közösséggel, és a Garizim hegyén templomot épített a Sionban álló mintájára (ZsidRég 9,306-312). Ennek a templomnak romjaira talált rá Jitzhak Magan, Júdea-Szamaria főrégésze.

A lelet azonosítását egyrészt a kövek között talált arany vizes-korsó segítette, amelyet kultikus célokra használhattak. De találtak több feliratot is, amelyeken többször szerepel Isten nevének tetragrammája (JHVH). Előkerült egy fél tonna súlyú kő is, rajta a Tízparancsolat első parancsa.

Szintén zsidó régészek ástak ki 18 római korból származó mér-földkövet Araba homokjából Eilat és a Holt tenger között. A lelet nemcsak a római közlekedési útvonalak meghatározását segíti, de először került elő olyan emlék, amelyen a mai Jotbata város antik

neve: Ossia olvasható. (*Welt und Umwelt der Bibel*)

Már nem sokáig fogadja félhomály a jeruzsálemi Szent Sír templom látogatóit: a kupolát eltakaró álmennyezet immár a mögötte folyó munkát segíti. Hosszú előkészítés után a templom felügyeletét és szolgálatát ellátó görög ortodox, örmény ortodox és római katolikus egyház képviselői (két pátriárka és a Szentföld ferences öre) 1994. augusztus 17-én megállapodtak a befejezetlenül maradt mennyezet művészi kialakításában. A végleges tervet 1995. novemberében hagyták jóvá. A jövő évtől a kupolában a feltámadt Jézust, az apostolokat jelképező aranyozott fénysugarakat, a Szentháromság szimbólumait, háttérként pedig az Isten jelenlétét jelképező fénylő ködöt láthatjuk majd a kupolában, s a templom belseje is világosabb lesz. 1995. december 21-én a görög ortodox, a latin (római katolikus) és az örmény ortodox pátriárka ünnepi nyilatkozatban közölte: »Elérkezett annak ideje, hogy a Béke Fejedelme helyreállítsa a békét ebben az annyira zaklatott országban«. Az aláírók mindent megtesznek annak érdekében, hogy a Kr. utáni 2000. év ünneplése valódi, tartós béke alapja legyen. A jubileumi programok

közös tervezésére bizottságot hoztak létre, amelyhez csatlakoztak a Szentföldön működő más keresztény egyházak és közösségek is. A kialakuló együttműködésnek komoly ökumenikus jelentősége is van. (*Catholic Near East*)

Szíria – Egy jómodú ember háza Ugaritban Az ókori Ugarit romjait a régészek a szíriai sivatagban, a mai Latakia városától északra tárták fel. [Az itt talált szövegek és az ugarit nyelv egyik nemzetközileg elismert kutatója Aistleitner József volt, a Pázmány Péter Tudományegyetem egykori tanára. A Szerk.] A város fénykorát a Kr.e. 2. évezred vége felé élte. Az utóbbi időben két nagyobb ütemben végeztek itt ásatást: 1978-ban és 1994-ben. E két alkalommal mintegy 400 újabb agyagtábla került napvilágra. A szövegek nagy részét akkád szótagírással fogalmazták, amely akkoriban a nemzetközi érintkezés nyelve volt, de találtak néhány olyan táblát is, amely a helyi, szemita jellegű betűírással, ugariti nyelven íródott. Az agyagtáblákra egy igen tágas lakóház egyik termében bukkantak rá, amelynek tulajdonosát a szöveg név szerint is említi. »Urtenu« jómodú és igen befolyásos polgára lehetett városának. Bár a ház marad-

ványait teljes egészében még nem sikerült feltárni, eddig mintegy 200 m² felületet tettek szabaddá. A földszinten helyezkedett el a tárgyalóterem, amely egy kisebb belső udvarra nyílt. Az első emeleten a személyes célokra szolgáló helyiségek voltak. A helyszínen temették el a ház tulajdonosát is hozzátartozóival együtt. Építésze-

ti szempontból a ház magán hordozza korának általános stílusjegyeit (Kr.e. 13. sz.). Bár nem sikerült mindeddig az összes agyagtáblát megfejteni, feltételezhető, hogy azok az ugariti vezetőséggel folytatott hivatalos levelezést vagy gazdasági szövegeket tartalmaznak. (*Welt und Umwelt der Bibel*)

Újítsd meg, Istenünk, a jeleket! (Hogy Millecentenáriumunk szent legyen)

A cím a Sír 36,5 imádságos szavait idézi: »Újítsd meg a jeleket, és ismételd meg csodatetteidet...« Millecentenáriumunk alkalmából mi szeretnénk megismerni a mi régi »jeleinket« is, hogy kisdhessük Istentől a jeleinkhez kapcsolódó régi csodatetteket is.

Magyar zászlónk és magyar címerünk – minek a »jelei« ezek?

Magyar zászlónk három színe mit jelenthet egy keresztény magyar embernek, ha művelt emberként, hívő keresztényként és igaz magyarként akar élni? – A három szín (piros, fehér, zöld) háromszor hármassal dimenzióra nyithat rá. (A sorrend nem fontos.) Háromszínű magyar zászlónk a következőkre emlékeztethet bennünket:

Mint embert a háromgyökerű szellemi identitásra: az emlékezés központi képességére, ezenkívül az értelemre és az akaratra.

Mint keresztényt örök »jel«-ként emlékeztethet az új életet adó hitre, a soha nem hervadó reményre, és az olthatatlan szeretetre. (A hívőt már emberségének hármassal pólusza is az »istenképűség« szentháromságos vonásaira figyelmeztetheti.)

Végül mint magyart, zászlónk színei emlékeztetnek bennünket véres múltunkra, tisztuló jelenünkre, és mindig sarjadó jövőnkre... (Igaz, mindezekhez az »éleselméjűség« mellé – érző szív is kell.)

»Nagy« magyar címerünk színei és képei. Természetesen a koronás címerünkről van szó, amelyen a három alapszínhez az aransárga is kapcsolódik, az aranykorona, mint a címerpajzs fölé helyezett arany napkorong (legalábbis félkorong) színe. A gazdag fantáziájúak ebben az arany félkorongban ill. félgömbben a magyar címer fölé védelmezően boruló arany égboltot vélik felfedezni. – Egyébként az itt négyre bővült három színben könnyű a »négy őselem: tűz, víz, föld, levegő«-nek színben ill. »színekben játszó« megjelenésére ráismerni: piros a tűz, a fehér a víz, a zöld a föld, a sárga a levető-ég jele (színe).

A négy fehér csík: költőink szerint »négy ezüst folyó«, vagy ha tetszik, a Paradicsomkert közepén fölfakadó életforrás négy ágra szakadása; ennek szimbólikus magyar alkalmazása: a Duna, a Tisza, a Dráva és a Száva.

A költők szerinti »jobb mezőben hármasszent halom: a Tátra, Fátka, Mátra« – szintén a bibliai »örök halmok«-ra utal: mindennek előtt a három szent pátriákára emlékeztet, illetve az Ószövetség három nagy alakjához: Ábrahámhoz, Mózeshez és Illéshez kapcsolódó három hegyet jelenthet: a Mórija, a Sínai és a Kármel hegyét. (Vagy az Újszövetségben a Kisértések hegyét, a Táborhegyet és a halálban való megdicsőülés ill. a Mennybemenetel hegyét.)

A kettős kereszt a magyar földbe Istentől elültetett és Szűz Máriától öntözött »Örök Élet Fájá«-nak stilizált formája, amely Jézus krisztus keresztféjével azonosult, és Őbenne »égig nőtt«.

Az aranykorona, mint már említettük: az aranszínű napkorong felső fele, illetve más szemlélet szerint a fölének boruló, minket betakarva védelmező aranylő égboltozat. Ennek – költői képzelet szerint – földre hulló darabkáiból lett a kettős kereszt Életfa lábánál a nap körül keringő bolygókat megjelenítő hercegi korona, hol három, hol több aranyágacskával.

Így állt össze tehát ez a »nagy« címer, mint csodálatosan szép egységgé épült – nekünk szent – nemzeti JEL.

Kerekes Károly O.Cist.

Társulatunk életéből

Budapesten a március 13-i Jeromos-estén **Nemeshegyi Péter** atya számolt be arról, hogy milyen nehézségekkel kellett megbirkózniuk a Biblia japán nyelvű fordítása közben. Április 10-én **Ihász Tamás** plébános tartott vetített képes úti beszámolót jordániai útjáról, a nehezen megközelíthető ország tájairól és ősi emlékeiről – köztük Petráról, a nabateusok legendás híró rejtett városáról. Május 8-án a **Mária Műve** (Fokoláre) mozgalom kialakulását, elterjedését, közösségeinek életét mutatta be **Pálfi Rita, Reskovits Ágnes, Bodnár Sándor és Ferenczy Zoltán**. A Szentírás megélésén alapuló lelkeséget főleg saját életük példáival szemléltették igen érzékletesen. Június 12-én Társulatunk ez évi első rendes közgyűlését tartottuk (nem volt határozatképes), ezután **Vágvölgyi Éva** munkatársunk beszélt arról, hogy mit jelent számára Isten Igéje, a Szentírás.

Az **erdélyi Katolikus Magyar Bibliatársulat**, amelyet **Jakubinyi érsek** úr megbízásából **Nagy József** biblikus professzor szervezett és vezet, lendületes fejlődésnek indult. Marosvásárhelyen van a Társulat központi irodája és összejöveteli helye, ahol három lelkes munkatárs intézi a Társulat ügyeit és szervezi a programokat. Az elmúlt év tavaszán náluk tartott bibliaapostolképző szemináriumunk folytatásaként már további három ilyen szemináriumot szerveztek azóta (helyi munkatársak bevonásával), most júniusban pedig a társulati tagok közös nyaralásukat szentelték az együttlétnek és a Szentírásban való elmélyülésnek. Nagy József atya számos helyen és sokféle publikum előtt tartott előadásokat, hogy megnyerje a papságot, a teológiát végzőket és a hitoktatókat a bibliaapostolság ügyének. A gyulafehérvári teológián KMB Brigád keretében kéthetente tartanak csoportfoglalkozást, ezenkívül több erdélyi városban vannak rendszeres Jeromos-összejövetelek (pl. Nagyváradon). A kövesdombi Szt. Miklós Plébánián negyedik éve működik a Kis Jeromos Bibliakör Siklódi János vezetésével.

Már harmadik alkalommal hirdette meg a **rajzpályázatát** Társulatunk **Győri Egyházmegyei Csoportja** a **Mosonmagyaróvári Piarista Általános Iskola és Gimnáziummal** közösen. A pályázat célja, hogy a gyerekek a Szentírás egyes részleteit jobban megismerjék, s az egyházművészet iránt minél korábban elkezdjenek érdeklődni. Az idén **1041 pályázat érkezett** a »Szűz Mária a Bibliában« című témára. Művészeti szempontból értékelték az alko-

M e g h í v ó

A Bibliatársulat vezetősége nevében Társulatunk minden tagját szeretettel meghívom a Szent Jeromos Bibliatársulat 1996. évi második

rendes közgyűlésére

amelyet 1996. szept. 28-án de. 10 órától tartunk a budapesti Bibliaközpontban (Bp. VI. ker. Teréz krt. 28.I.6.). Ez a második közgyűlés a résztvevők számától függetlenül határozatképes lesz. A közgyűlés előtt fél 10 órakor szentmise keretében adunk hálát Istennek a kapott jótéteményekért.

Szeretettel várjuk minden kedves társulati Tagtársunkat

Budapest, 1996. júl. 29.

Tarjányi Béla üggy. elnök

tásokat, és Farkas István, a katolikus általános iskolák főigazgatója az anyák napja alkalmából rendezett díjkiosztó ünnepségen adta át a díjakat.

Az általános iskolák alsó tagozatán nyerteseik: I. *Bauer Ingrid* (Budapest), II. *Vászi Klára* (Budapest), III. *Matiszlovics Nóra* (Budapest), valamint(?) *Salamon Krisztina, Skoumal Ágnes és Matiszlovics Dóra*. A felső tagozatosok közül I. *Kangyerka Ádám* (Budapest), II. *Leszkovich József* (Mosonmagyaróvár), III. *Németh Zsófia* (Győr), valamint(?) *Matusz Gergő, Rimpler Misa és Papanek Zsófia*.

A gimnázium kategóriában I. *Csorba Zsófia* (Budapest) II. *Lantos Katalin* (Budapest), *Hellebrandt Ildikó* (Magyaróvár), valamint(?) *Csetneki Judit, Halász Erzsébet és Dévényi Biborka*. Különdíjat kaptak a határon túli iskolákból beérkezett pályázatok: *Anda Judit* (Szlovákia), *Bódis Denisa* (Szlovákia), *Kosztán Attila* (Románia). A felsorolt diákok meghívást kaptak a Hanságligeti Lelkigyakorlatos Alkotótáborba (június 30 – július 7.). A legjobb alkotásokból kiállítás nyílt a pályázatot meghirdető iskolában.

A *győri csoport* márciusi összejövetelén **Wolf Pál Péter** atya arról beszélt, hogyan segíti tökéletesedésünket, lelki fejlődésünket a Szentírás. Alakulásá-

nak 3. évfordulóját a győri csoport május 11-én ünnepelte budapesti kirándulás keretében a Szent István Bazilika Szent Jobb Kápolnájában.

Társulatunk *pécsi egyházmegyei csoportja* a nyáron a Mecsekben található Koszonya tetői kulcsosházban tartott június 17-20-ig *biblikus tábort*. A *Jeromos-összejövételek* októbertől a már megszokott rend szerint folytatódnak (a Szent István téri Zárdatemplom hittantermében): felnőtteknek minden hó harmadik hétfőjén 18 órakor, a (tizenéves) ifjúságnak pedig minden hétfőn 17 órakor lesz bibliaóra.

Tagságunk egy kis csoportja minden második héten [az év páros péntekéin du. 5-6-ig a Bibliaközpontban] **imaórát tart**, hogy Isten áldását kiesdje munkánkhoz, és imába foglalja minden egyes társulati Tagunk, Jótevőnk és Olvasónk személyes problémáit, gondjait. Kérjük, a távolból is kapcsolódjanak be ebbe a közös imába. *A szentségimádások időpontjai és az elmélkedések témái* 1996. augusztus-szeptemberben: – aug. 9: Lk 5,17-26 aug. 23: Lk 10,25-29a; szept. 6: Lk 6,20-23 (a Szentatya látogatása!); szept. 20: Lk 6,27-36; okt. 4: Lk 6,37-42.

A közös ima erejét Társulatunk életében kézzelfoghatóan tapasztaljuk. Az alakulás óta eltelt idő alatt óvatos reményeinket messze túlhaladva sok segítséget kaptunk, és sok mindent tehettünk a Szentírás-központú keresztény élet terjedése, fejlődése érdekében.

Az a támogatóegyüttműködés, amely megnyilvánul Társulatunk Tagjai és fizetűink Olvasói részéről levelek, javaslatok, kritikák, kérkezi segítség, ima, tagdíj, adomány és még sok más formában, igen nagy örömmel tölt el, és ezúton is szeretném mindezt a magam és mindannyiunk nevében ismételt szívvel megköszönni!

Tarjányi Béla

Társulatunk érldligeti csoportja négy éves! A budapesti központ után Társulatunk történelmében legelőször az érldligeti csoport jött létre már 1992-ben. Életükről a közösség egyik szíve-lelke, Csuka Z.-né Kemény Katalin így számol be:

Havonta a hó utolsó csütörtök estéjén találkozunk. Programjaink megtervezésében, kivitelezésében a "magot" alkotó kb. 15 tag aktivitására számíthatunk. Az összejövételeinkben a résztvevők száma azonban ennél több: 15-25 között váltakozik, esetenként a harmincat is meghaladja, mert rendszerint nem-tag vendégeink is vannak.

A »mag« aktivitását mutatja, hogy több alkalommal közülük kerülnek ki előadóink. Így idén nagy vonzást és tetszést kiváltó előadással ajándékozott meg bennünket Filó Kristóf plébános-atya: a »Gyógyítás a Bibliában« témával, valamint a »Kunráni tekercsek« c. film vetítéséhez fűzött, értékes kiegészítő megjegyzéseivel. Saját előadó vállalkozott Szent Péter második levelének ismertetésére is: dr. Czákó László, teológiai doktor, világi tagtársunk, aki már több ízben bővítette biblikus ismereteinket tartalmas előadásaival. - Az első Péter-levelet Nobilis Márió atya ismertette. - Az ökumené gondolatának jegyében hívtunk »külső« előadót Pethes Endre építészmérnök személyében, aki világi segítő a pasaréti református gyülekezetben. Az általuk megadott, nem könnyű témát - »/Megigazulás Pál apostolnak a rómaibeliekhez írt levele alapján« - magas színvonalon, nagy alapossággal, szabatos pontossággal dolgozta fel, mely áttekintéssel adta elő és arról győzte meg hallgatóit, hogy református testvéreink vallási meggyőződése ezen a téren teljesen egyezik a miennkel. A testvéri közeledés útján tett lépésért, melyet hasonló meghívásokkal folytatni kívánunk, - köszönet az egyesítő Szentlelknek!

A május-júniusi találkozó témái: a »Turini lepel« (filmvetítés), valamint - készülöben az egyházi zsinatra - egy ankét szerű megbeszélés »Egyház, egyházközség, közösségi életünk« témakörben, amelyet plébánosunk és dr. Daróczy Andrea, az ifjúsági bizottság zsinati megbízottja vezettek be.

Idői utolsó találkozásunk alkalma nagy lelki élmény volt: Harkai Gábor tagtársunkat szentelte diakonussá június 24-én, Székesfehérváron dr. Takács Nándor püspökünk. Számosan résztvettünk a főtemelő ünnepségen, hogy jelenlétünkkel is erősítsük őt hivatása tudatában, de köszönetképpen is az elmúlt évben tartott, igen tartalmas előadásért, valamint azért a szeretetreméltó közreműködésért, amellyel két őszi kirándulásunk egyikét, a zarándokútnak is szánt esztergomit elősegítette. Ekkor ui. személyét és gépkocsiját rendelkezésünkre bocsátva segített plébános atyáknak az ősi város bemutatásában. (A zarándokutunk során megrendülve álltunk meg Mindszenty bíboros-prónásunk sírja előtt, és emlékeztünk...)

É két kirándulás is jótékonyan hatott a közösségi szellem erősödésére, amely a rendszeres találkozásaink szellemi részét követő agapék légkörében

kialakult. *É* szellem létrejöttében áldásos szerepet töltenek be az asztalt el-látó »kezek«. Köszönet nekik, valamint azoknak, akik az előadások hang-felvételeit, a filmek vetítését, mindezek anyagi fedezetét, a szervezés különböző munkáját bonyolították.

Nehéz szívvel, de szólni kell az érzékeny veszteségről is, amely dr. Bé-lafalvy Imre atya halálával érte közösségünket. Nagyon hiányoljuk szere-tetreméltó jószágos lényét, mindig segítőkész, igen-igen szerény személyiségét. Emlékét kegyelettel őrizzük.

Hangsúlyos köszönet illeti Kristóf atya áldozatvállalását, akinek vállal-ra - éppen Imre atya távoztása folytán - három plébánia ellátásának fele-lőssége nehezedik, s még ilyen körülmények között sem kell nélkülöznünk a hétfő i bibliaórákat.

Végül meg kell említeni, hogy egyházközségünk életében oly módon is részt vettünk, hogy egy gyermek hittantábor költségeit fedeztük, s az elsőáldozók megajándékozásához is hozzájárultunk nyolc Újszövetségi Szentírással.

Mind ezt végigtekintve, hálával mondhatunk *Te Deumot* abban a re-ményben, hogy további terveinkhez sem kérjük hiába az Úr segítségét.

Könyvszolgálatunk újdonságai: Mózes Gy.: **Bibliaórák 2** – Östörténet (Párkány), 460 Ft; Rózsa H.: **Az Ószövetség keletkezése** (SzIT.), 770 Ft; N.Kraus: **Ósi forrás 1., 2. és 4.** (Akadémia); Goppelt: **Az Újszövetség teológi-ája 1-2.** (Kálvin), 460 Ft; Xeravits Géza: **Szentírásértelmezés Qumránban**, 380 Ft; **Az apostolok csodálatos cselekedetei** [Apokrif iratok 1], 896 Ft; Alexandriai Philón: **Mózes élete** (Atlantisz), 365 Ft; H. Schlier: **Jézus Krisztus feltámadása** (Jel), 248 Ft; John testvér, Taizé (Agapé, ford. Thorday Attila): **Zarándok Isten**, 480 Ft; M. Buber: **Haszid történetek 1-2.** (Atlantisz), 1.995 Ft; **A bizonyág két táblája** (Tudomány), 1.950,- Ft; **Jeruzsálem – Képes útikönyv** (Cartographia), 1.500,- Ft; **A Szentírás magyarázata 1-3.** (Kálvin), 1.160 Ft/kötet; **Keresztyén bibliai lexikon** (Kálvin) 1. [A–J] 1.700 Ft, 2. [K–ZS] 2.300,- Ft – **Előkészületben: Biblia CD-ROM lemezen** (Károli Biblia, Új Katolikus Bibliafordítás és a King James [angol]; a program felhasználható konkordanciaként, a fordítások összevetéséhez és tetszőleges szöveg kinyomtatásához. – Arcanum K.), 10.000 Ft

**ZSEBBIBLIA – KEDVEZMÉNYES
ÁRON!**

*A Szent Jeromos Bibliatársulat Szöveggondozó Bizottsága
elkészítette a Káldi-féle bibliafordítás revízióját
az eredeti szövegek és a Neovulgáta alapján.*

*Mihelyt sikerül a nyomdaköltséget is előteremtenünk, remélhetőleg
még Karácsony előtt megjelenik Társulatunk kiadásában
a teljes katolikus Biblia, a jelenleginél jóval kisebb méretben.
Szeretnénk lényegesen kedvezőbb áron terjeszteni, de ehhez
sokak támogatására lenne szükségünk!*

KÖNYVAJÁNLATUNK:

- * **Ó- és Újszövetségi szentírás** (Sz.I.T.) Ára: 1.800,- Ft
- * Tarjányi Béla: **ÚJSZÖVETSÉGI ALAPISMERETEK 1-2.** kötet
(Szt. Jeromos Bibliatársulat, 1996.) Ára kötetenként: **290,- Ft**
- * A. Hecht, **Közös utunk a Bibliához** – a közösségi bibliaolvasás formái, módszerei (Szt. J. Bt.) Ára: 200,- Ft.
- * W. Radl, **Galata levél, STUTTGARTI KISKOMMENTÁR 9,**
(Szt. J. Bt.) Ára: 230,- Ft
- * B. Mayer, **Filippi és Filemon-levél, STUTTGARTI KISKOMMENTÁR 11,** (Szt. J. Bt.) Ára: 240,- Ft
- * Otto Knoch, **1. és 2. Tesszaloniki levél, STUTTGARTI KISKOMMENTÁR 12,** (Szt. J. Bt.) Ára: 220,- Ft
- * Pollák-Kaim, **Héber-magyar szótár** (reprint), Ára: 1400,- Ft
- * Vágvolgyi Éva, **Az aranyvirág** – mesék kicsiknek és nagyoknak (Szt. J. Bt. 1992). Ára: 180,- Ft
- * **BIBLIAI OLVASÓKÖNYV »A«, »B«** [hallássérült vagy értelmi fogyatékos gyermekek számára] Ára: 158,- ill. 198,- Ft

Isten Szava

Éves hozzájárulás (postaköltséggel): 400 Ft

*Maradni, mint a fény, az illat,
Lebegés és illanás
Fodrozó vízen
Könnyű kis virágszirom,
Tünékeny semmi,
Szinte látomás.
Konok gond,
Okos megfontolás
Terheit lerázom,
Nem kell a komolyság,
Hadd játsszak újra,
Szellővel, vízzel,
Táncolva, libegve,
Semmivé változom,
Szabadon.*

[Hawa]

örökre megmarad
